

TOHUMCULUK SEKTÖRÜ DESTEKLEME İHTİYAÇLARI

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

2023

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	3
2. TOHUMCULUK SEKTÖRÜNDE MEVCUT DURUM	4
2.1. Tohumculuk Sektöründe Üretim Miktarları	4
2.2. Tohumculuk Sektörünün Dış Piyasalardaki Durumu.....	6
2.3. Çeşit Sayıları.....	8
3. DESTEKLEME İHTİYAÇLARI.....	11
3.1. Genel Destekleme Alanları	11
3.3. Tohum Sanayicileri ve Üreticilerinin Desteklenmesi.....	12
3.4. Tohum Yetiştiricilerinin Desteklenmesi.....	15
3.5. Fidan Üreticilerinin Desteklenmesi.....	16
3.6. Fide Üreticilerinin Desteklenmesi.....	17
3.7. Süs Bitkileri Üreticilerinin Desteklenmesi.....	18
3.8. Tohum Dağıtıcılarının Desteklenmesi.....	19
4. AR-GE'NİN DESTEKLENMESİ.....	19
5. SEKTÖRÜN FİNANS İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI.....	22
5.1. Düşük Faizli Krediler.....	22
5.2. Dış Ticaret Odaklı Krediler.....	23
5.3. Kamu ve Özel Bankalar Arasındaki Uygulama Farklılıklarının Giderilmesi.....	23
6. KDV ORANLARININ DÜZENLENMESİ.....	24
6.1. Fidan Üretim Sektöründe Mevcut KDV Uygulamaları.....	24
6.2. Süs Bitkileri Üretimi Sektöründe Mevcut KDV Uygulamaları.....	25
6.3. Fide Üretim Sektöründe Mevcut KDV Uygulamaları.....	25
6.1. Tohum Üretimi Sektöründe Mevcut KDV Uygulamaları.....	26
7. DÖNER SERMAYE ÜCRETLERİNİN DÜŞÜRÜLMESİ.....	27
8. KAMU ALIMLARINDA ÜYELİK SORGULAMASI YAPILMASI.....	38
9. AYRI BİR TOHUMCULUK DESTEKLEME PROGRAMI OLUŞTURULMASI VE TOHUMCULUK DESTEKLEME TEBLİĞİ ÇIKARILMASI.....	39
10. SONUÇ.....	41

1. GİRİŞ

Tohumculuk sektörünün en önemli ihtiyacı, yeteri kadar araştırma-geliştirme (AR-GE) çalışmalarının yapılabilmesi ve üretilen bilgi ve teknolojinin üretici tarafından kullanılabilmesidir. Bu kapsamda en önemli konu ise çeşit geliştirmedir. Çeşit geliştirmede amaç ise yüksek verimli, kaliteli, biyotik ve abiyotik stres şartlarına dayanıklı, iç ve dış pazardaki tüketici taleplerine uygun çeşitler geliştirip tescil ettirmektir. Ancak bu önemli olduğu kadar da zor, büyük yatırım gerektiren ve uzun zaman alan bir faaliyettir.

Ülkeler sadece tarımda değil her alanda ürettiği bilgi, teknoloji ve yenilikler ölçüsünde söz sahibidir. Tarımda da etkin ve yetkin olabilmek için bilgi ve teknoloji üretme ve kullanma mecburiyeti vardır. İstenen düzeyde bilgi ve teknoloji üretebilmek için ise AR-GE çalışmalarına gerekli yatırımlar yapılmalıdır.

Türk tohumculuk sektörü, üretim kapasitesi, AR-GE çalışmaları, teknik altyapısı, zengin biyoçeşitliliği, ekolojik imkânları ve coğrafi konumundan kaynaklanan avantajları, tarım ve tohumculukla ilgili uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve uluslararası tohum kalite standartları ve kurallarına uyumlu yasal altyapısı ile yurt içi ve yurt dışı piyasalarda önemli bir konumdadır.

Türkiye, tohumculuk sektöründeki potansiyelini harekete geçirmek, avantajlarını en iyi şekilde değerlendirmek ve küresel tohum endüstrisinde daha çok söz sahibi olmak için uluslararası üretim ve ticaret kurallarına göre hareket etmektedir.

Rakip ülkelere göre genç sayılabilecek Türk tohumculuk sektörü 35-40 yıllık kısa geçmişinde biriktirebildiği bilgi ve sermayesiyle hem ülke hem de firma bazında uluslararası şirketlerle rekabet etmek için elinden geleni yapmaktadır.

Yerli tohum şirketlerimiz de yeterli sayı ve performansta çeşide sahip olmadığımız hibrit sebze, pamuk, ayçiçeği, mısır ve patates gibi ürün gruplarında kendi ıslah ettikleri çeşitlerle hem ulusal hem de uluslararası pazarlarda rekabet eder düzeye gelmeye çalışmaktadır.

Son zamanlarda dünya genelinde ortaya çıkan Covid-19 salgını göstermiştir ki; tarım her zaman olduğu gibi bundan sonra da ülkeler için stratejik sektör olmaya devam edecek ve önemini daha da artıracaktır. Tüm dünya gıda konusunda şimdiden kendi kendine yetebilme planlamalarını tekrar gözden geçirmeye başlamıştır.

Bunun için ülkemizde de tarımsal üretimin artırılması çalışmalarının kararlılıkla devam ettirilmesi gerekmektedir. Üretimi artırmanın yolu ise, ekim alanlarının çok fazla artmayacağı gerçeğinden hareketle, birim alandan alınan ürünü yani verimi artırmaktan geçmektedir. Dolayısıyla öncelikli olarak verim artışı sağlayacak çalışmaların artırılarak devam ettirilmesi gerekmektedir.

Verim ve kalite artışı sağlayacak çalışmaların birçok bileşeni olmakla birlikte en başında ıslah çalışmaları, çeşit geliştirme çalışmaları ve verimli ve kaliteli çeşitlerin sertifikalı tohumlarının kullanımı gelmektedir. Hem verim ve kalite artışı sağlamak hem de ihracata dönük çalışmaların güçlendirilmesi için sertifikalı tohumluk üretiminin artırılması ve kullanımının yaygınlaştırılması önemlidir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de bitkisel üretimde en temel girdi ve gıda zincirinin en önemli halkasını oluşturan stratejik ürün tohumluktur. Tohumluk tarımın stratejik bir girdisi olmakla birlikte kendisi de

bir tarım ürünüdür. Tohumluk üretimlerinin maliyeti normal ürün üretimine göre daha yüksektir. Ürün üretim maliyetlerine ek olarak ARGE çalışmaları (İslah, teknoloji geliştirme vb.), tohum işleme, sertifikasyon işlemleri vb. ilave maliyetler söz konusudur.

Tarımsal girdi temini, özellikle kimyasal gübre ve ham maddesi, büyük oranda ithalata bağımlıdır ve maliyeti tamamen kontrolümüz dışındadır. Bu sektörlerin dışa bağımlı yapısından dolayı, petrol fiyatları ve döviz kuru gibi dışsal ekonomik değişkenlerdeki istikrarsızlıklar anında sektöre yansımaktadır.

Bu şartlar altında kârlı bir üretim yapma imkânı son derece sınırlıdır. Daha da önemlisi bu şartlarda yapılan üretimin rekabet gücünden söz etmek imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle tohumculuk, tarımsal üretimin geliştirilmesi ve uluslararası tohum ticaretinde ülkemiz tohumculuk sektörünün rekabet gücünün artırılması amacıyla, sürekli desteklenmesi gereken bir sektördür.

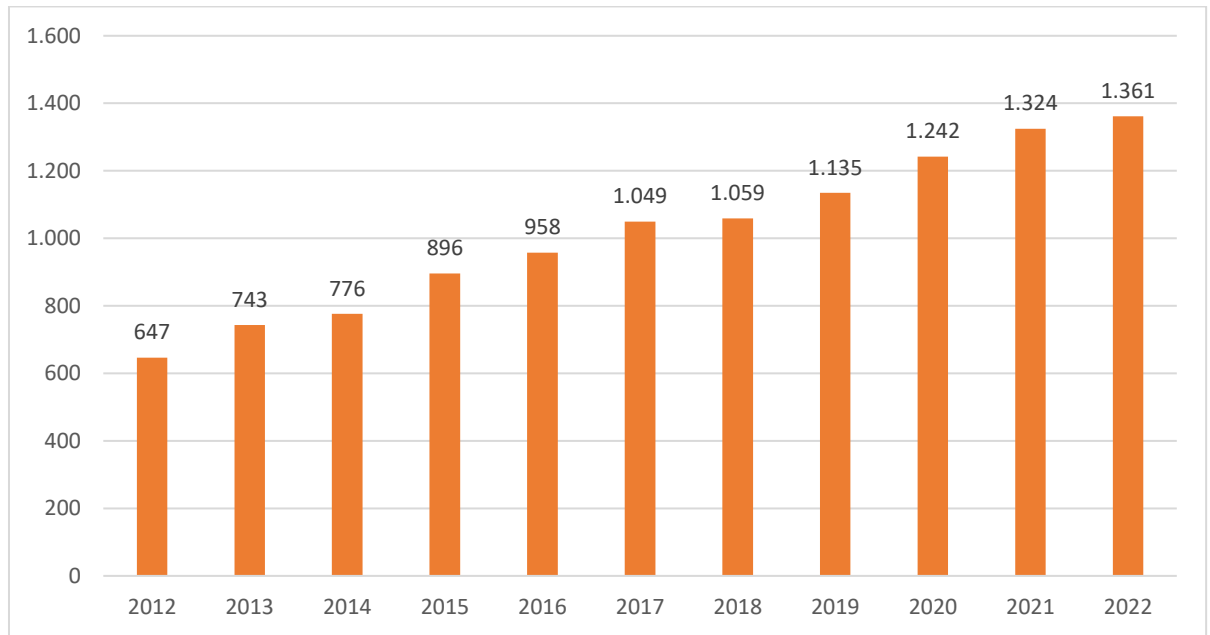
Bu çalışmada tohumculuk sektörünün destekleme ihtiyaçları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. MEVCUT DURUM

3.1. Tohumculuk Sektöründe Üretim Miktarları

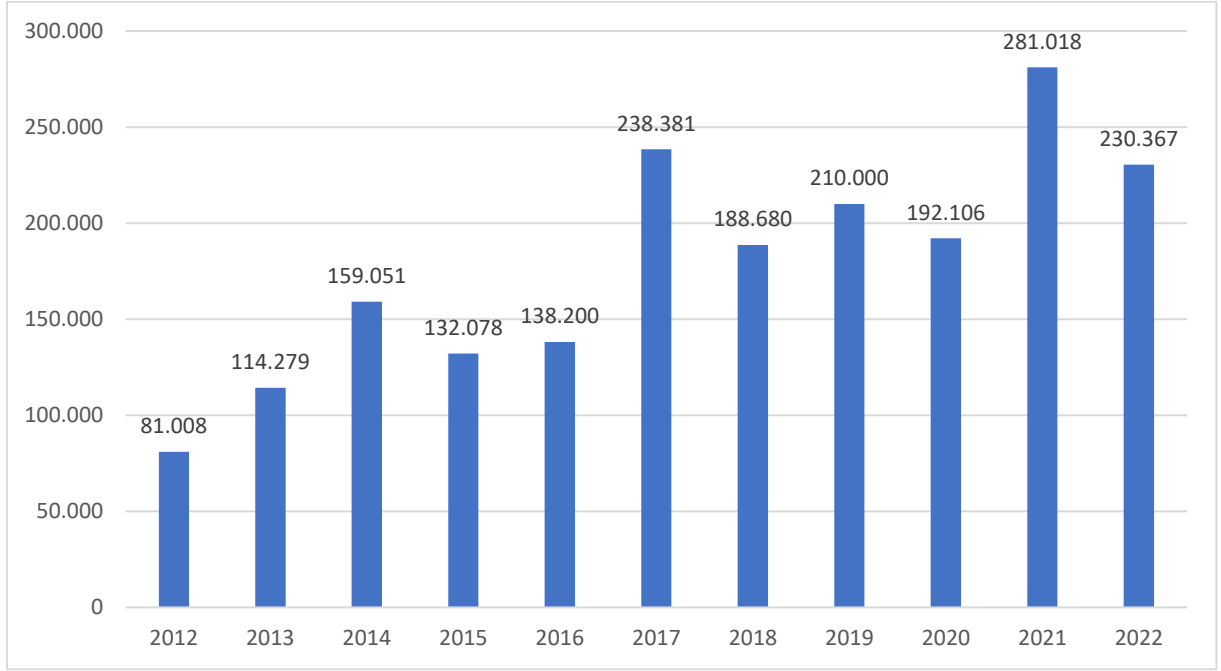
Şekilde 1 de görüleceği üzere 2009 yılında sertifikalı tohum üretimi 384.509 ton iken düzenli bir artışla 2022 yılında 1.361.336 ton olmuştur. Fidan üretiminde de yıllar içerisinde sürekli ve önemli bir artış söz konusudur (Şekil 2).

Şekil 1. Yıllar İtibarıyla Tohumluk Üretim Miktarları (ton)

Kaynak:BÜGEM

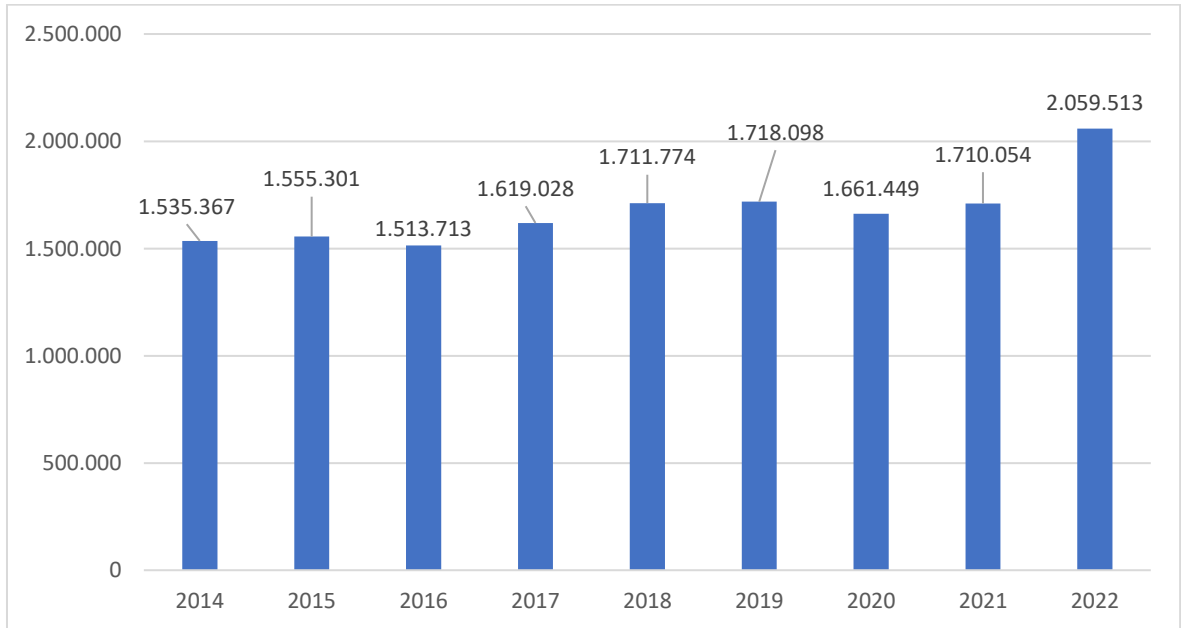
Şekil 2. Yıllar İtibarıyla Meyve ve Asma Fidan ve Çilek Fidesi Üretim Miktarları (bin adet)

Kaynak:BÜGEM

Süs bitkileri üretimi de yıllar içinde önemli artış göstermiş ve 2022 yılında 2 milyar adet üretim gerçekleşmiştir (Şekil 3).

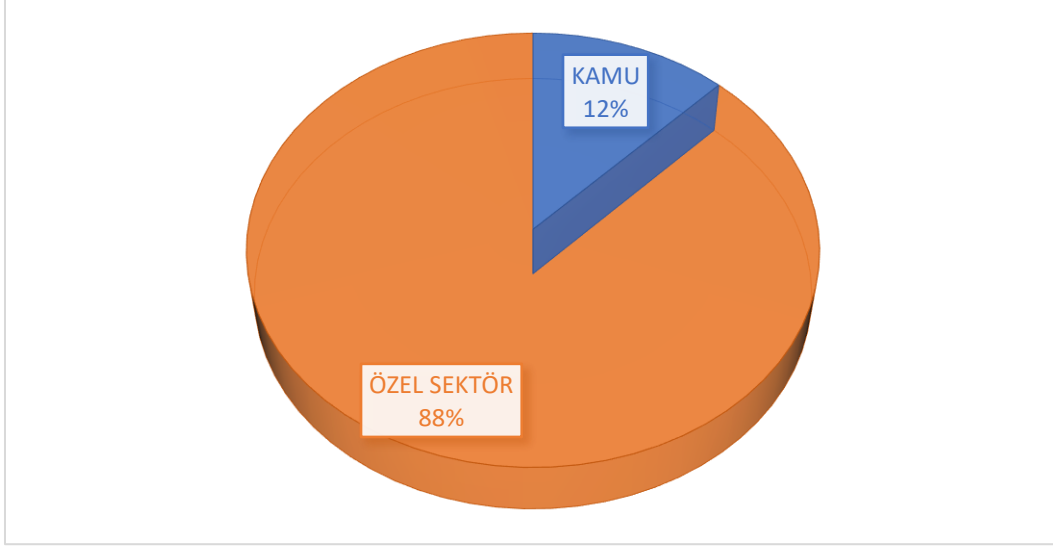
Şekil 3. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkisi Üretim Miktarları (1000 adet)

Kaynak:BÜGEM

2022 yılında tahminen 6 milyar adet de fide üretimi gerçekleştirilmiştir. Sertifikalı tohum üretiminde kamu ve özel sektörün payları incelendiğinde yıllar içinde özel sektörün payının giderek arttığı ve 2022 yılı itibarıyla % 88'e ulaştığı görülmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. 2022 Yılı İtibarıyla Önemli Türlerde (buğday, arpa, mısır, ayçiçeği, patates, pamuk, sebze, yem bitkileri) Kamu ve Özel Sektör Tohum Üretim Miktarları (ton)

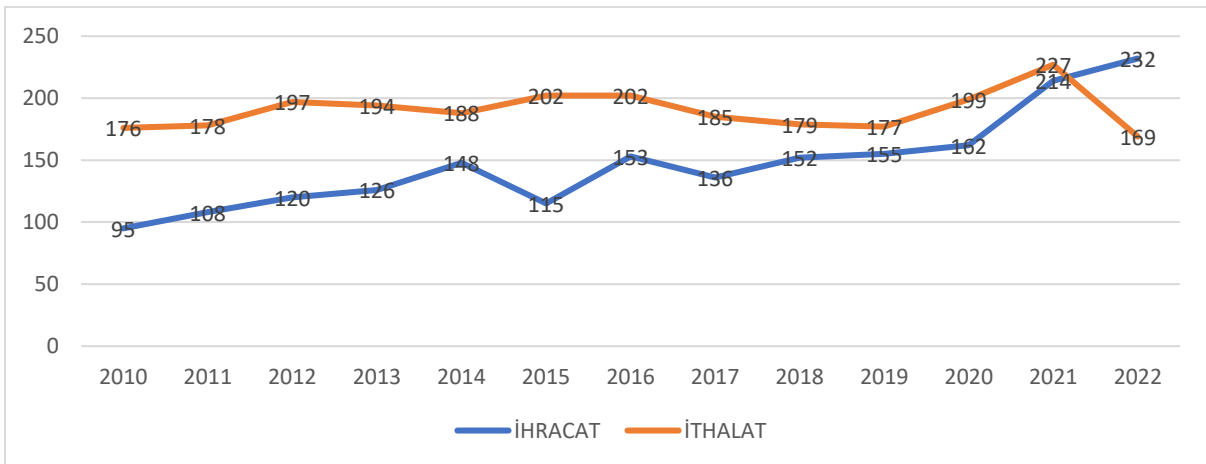

Kaynak:BÜGEM

3.2. Tohumculuk Sektörünün Dış Piyasalardaki Durumu

Şekil 5 te görüleceği gibi tohum dış ticaretinde ithalatla ihracat arasındaki fark ihracat lehine sürekli bir gelişme göstermektedir. 2022 yılı itibarıyla toplam 401milyon dolarlık dış ticaret hacmi oluşmuş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı % 137 olmuştur.

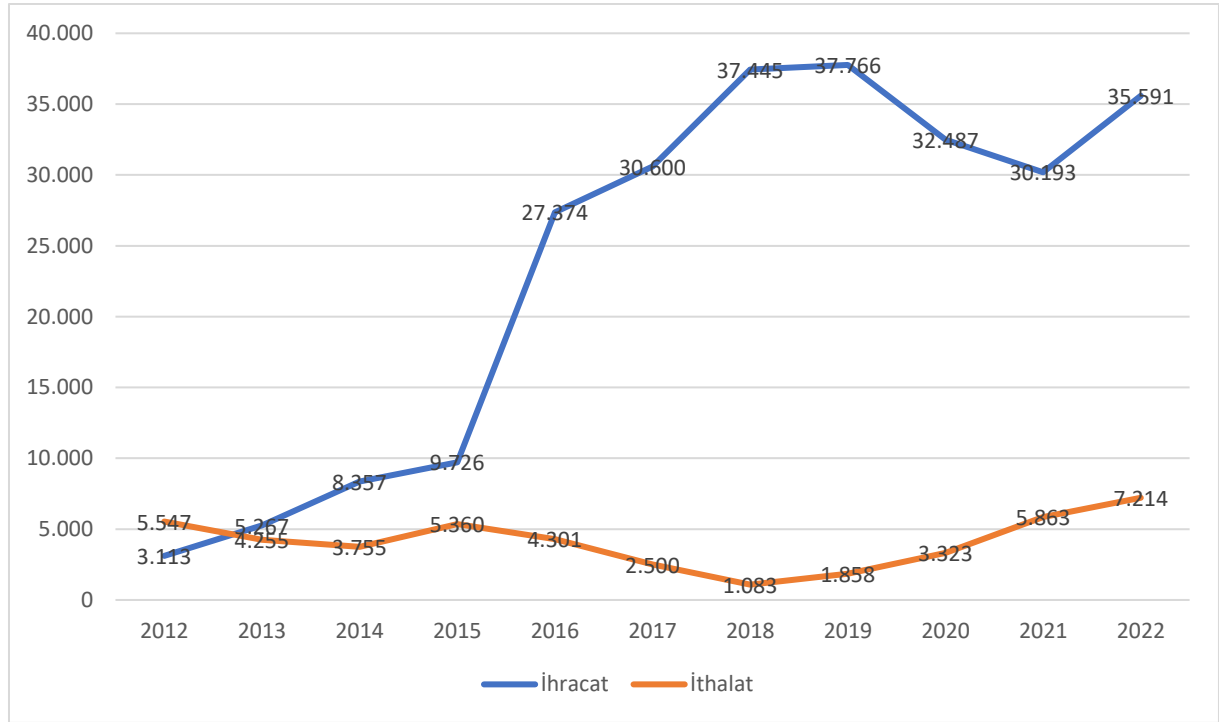
Şekil 5. Yıllar İtibarıyla Tohum İthalat ve İhracat Değerleri (milyon dolar)

Kaynak:BÜGEM

Fidancılık sektörünün dış ticaret durumuna bakıldığında 2015 yılından itibaren ihracat ciddi bir artış göstermiş, 2022 yılında 35.6 milyon dolara ulaşmış ve ithalatı karşılama oranı % 493 olmuştur (Şekil 6).

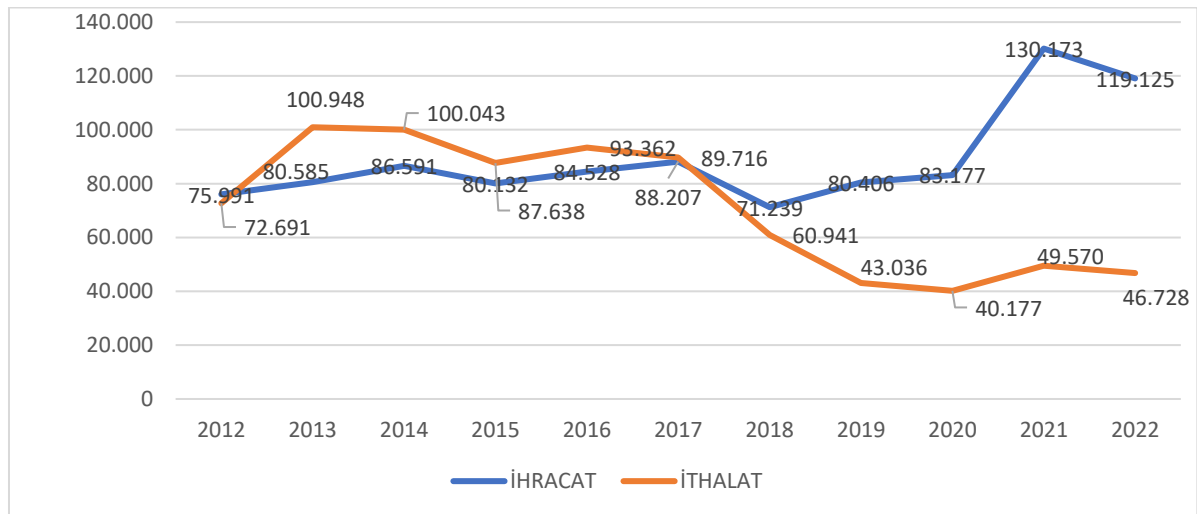
Şekil 6. Yıllar İtibarıyla Fidan İthalat ve İhracat Değerleri (milyon dolar)

Kaynak: BÜGEM

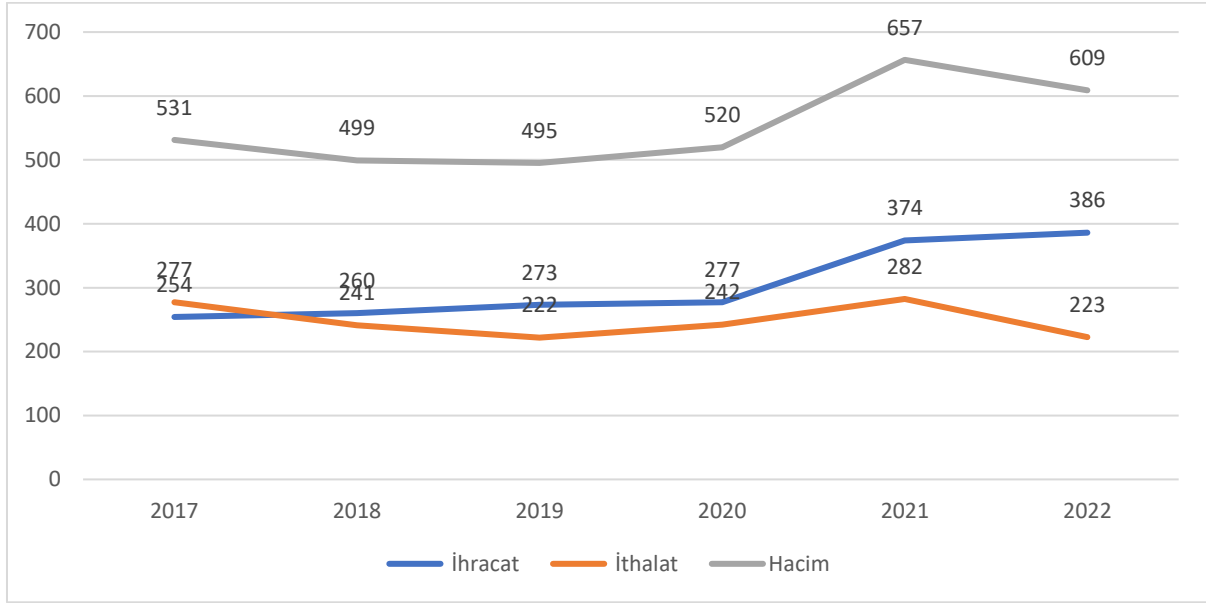
Şekil 7 den görüldüğü gibi süs bitkileri sektöründe de yıllar içinde ihracat gelişmiş ve 2017 yılında ithalattan fazla bir değere ulaşmıştır. Bu gelişme aynı şekilde sürmektedir ve 2022 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı %254 olmuştur.

Şekil 7. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkileri Sektöründe Toplam İthalat ve İhracat Değerleri (milyon dolar)

Kaynak: TÜİK

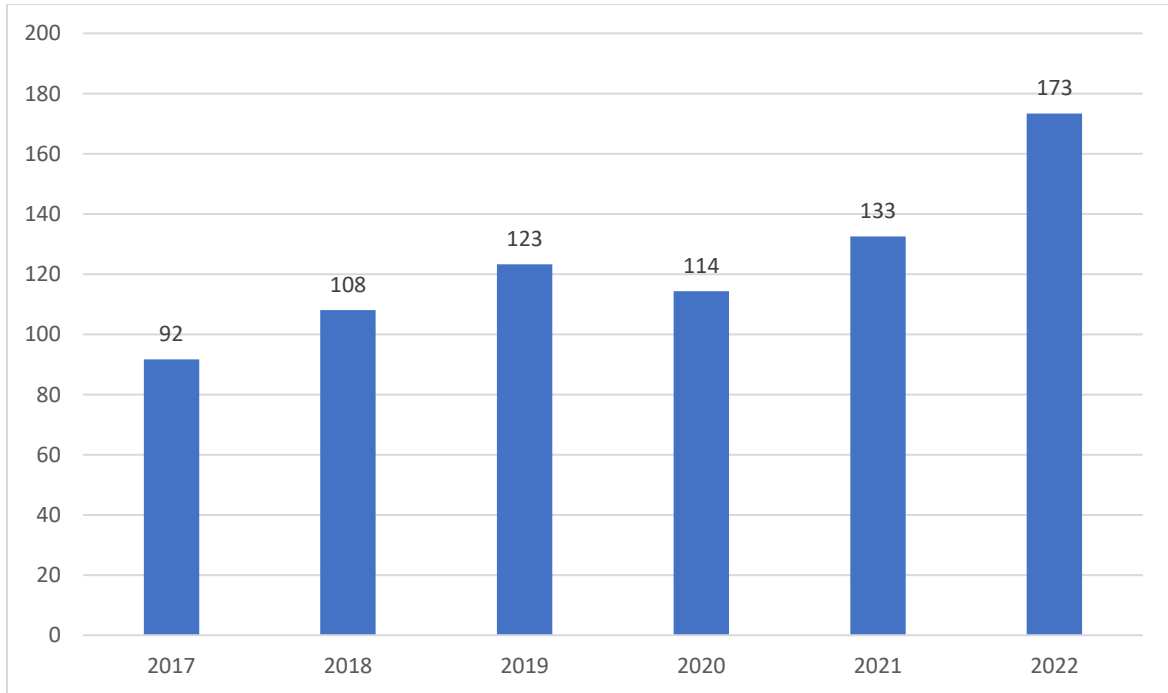
Şekil 8.Yıllar İtibarıyla Tohumculuk Sektörü Dış Ticaret Değerleri (milyon dolar)

Kaynak: TÜİK

2017-2022 yılları arasında sektörün tümünün dış ticaret hacmi Şekil 8 de görülmektedir. 2022 yılında 386 milyon dolar ihracat, 223 milyon dolar ithalat gerçekleşmiş ve dış ticaret hacmi 609 milyon dolar olmuştur.

Şekil 9.Yıllar İtibarıyla Tohumculuk Sektörü- İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)

Kaynak:BÜGEM

Şekil 9 da görüleceği gibi tohum, fidan ve süs bitkileri sektörü birlikte değerlendirildiğinde ihracatın ithalatı karşılama oranı ihracat lehine gelişmiş ve ilk defa 2018 yılında ihracat lehine %108 olmuş, 2021 yılında %133, 2022 yılında da % 173 olarak gerçekleşmiştir.

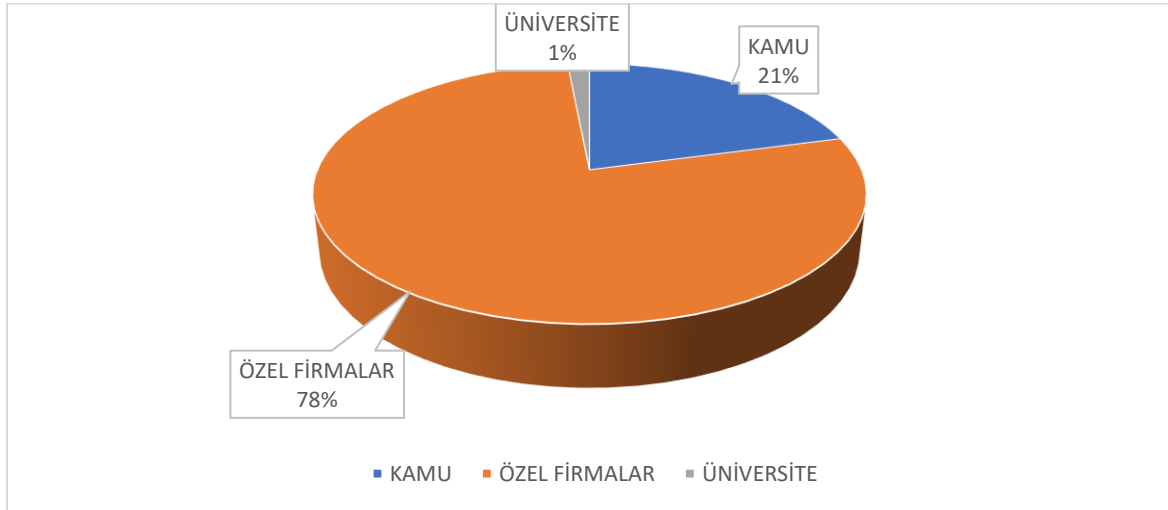
3.3. Çeşit Sayıları

Ocak 2023 itibarıyla tarla bitkilerinde 5.300, sebzelerde 7.378, meyve ve asmada 1.822 çeşit olmak üzere toplam 14.500 tescilli çeşit sayısına ulaşılmıştır.

Yine 01 Ocak 2023 tarihi itibarıyla tarla bitkilerinde 638, sebzelerde 1.005, meyve ve asmada 35 olmak üzere toplam 1.678 üretim izinli çeşit vardır.

Listedeki toplam çeşit sayısının 3.020 adedi kamu, 11.260 adedi özel sektör ve 220 adedi üniversite tarafından geliştirilmiştir. Görüleceği gibi tescil ettirilen çeşit sayısı bakımından özel sektörün önemli bir ağırlığı vardır (Şekil 10).

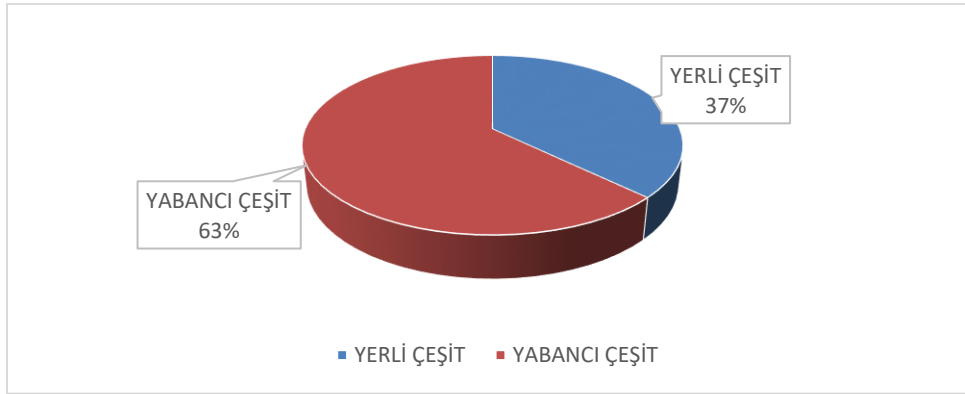
Şekil.10. 2023 Ocak İtibarıyla Tescilli Çeşitlerin Sektörel Dağılımı

Kaynak:TTSM

Ocak 2023 itibarıyla toplam **14.500** çeşidin **5.392** adedi yerli çeşit (kamu, üniversite ve yerli sermayeli firmalarca Türkiye'de geliştirilip tescil ettirilen çeşitler), **9.108** adedi yabancı çeşittir (Şekil 11).

Şekil 11. Nisan 2023 İtibarıyla Toplam Yerli ve Yabancı Çeşit Sayısı

Kaynak:TSM

3. DESTEKLEME İHTİYAÇLARI

Sektörün son yıllarda yakaladığı ivme olumlu olmasına karşı desteklenme ihtiyacı devam etmektedir. İhtiyaç duyulan destekleme alanları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

3.1. Genel Destekleme Alanları

a) 5553 Sayılı Tohumculuk Kanununda destekleme usul ve esaslarının Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile düzenleneceği belirtilmesine rağmen bu desteklemelerle ilgili usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığının yayımladığı Bitkisel Üretime Destek kararnamesi içinde yer almaktadır.

Sertifikalı tohumluk üretimi bitkisel üretimden ayrı tutulmalı ve 5553 sayılı kanun dayanak gösterilerek tohumculuk destekleri ayrı bir tebliğ ile düzenlenmelidir.

b) Tohumluk üreticisinin yatırım planlaması yapabilmesi için destekleme planlarının uzun vadeli yapılması ve ilan edilmesi önemlidir, bu suretle sektöre sermaye girişi ve devamlılık sağlanmış olacaktır.

c) Çiftçi bazında verilen tüm tarımsal desteklerin sertifikalı tohumluk kullanım şartına bağlı olması hem sertifikalı tohum kullanım kültürünün yerleşmesini hem de ülkesel bazda üretimin, kalitenin ve verimin artmasını sağlayacaktır

d) Girdi destekleri ile tohumluk üretim ve kullanım desteklerinin zamanında ödenmesi üretimin planlanması ve sürdürülebilmesi açısından son derece önemlidir. Sertifikalı tohum kullanım desteğinin geç ödenmesi, çiftçinin sertifikalı tohum kullanım motivasyonunu bozmaktadır. Sertifikalı tohumluk kullanım desteklerinin çiftçileri motive edecek şekilde peşin veya bir ay içinde ödenmesi, veya tohumluk üreticisi ve bayilerin desteği düşerek tohumlukları vermesi ve desteklerin üretici ve bayilere bir ay içinde ödenmesi şekli sertifikalı tohumluk kullanımını arttıracaktır.

e) Yerli sermayeli firmaların geliştirdikleri yerli çeşitlerin tohumluklarına daha çok destek verilmelidir. Ülkemizde geliştirilmiş yerli çeşitlerin piyasaya yayılması konusunda devlet destek sağlamalı ve yerli çeşit kullanımı özendirilmelidir.

Yerli sermayeli firmalar tarafından geliştirilen çeşitler için diğer tohumluklara göre daha yüksek bir üretim ve kullanım desteği verilmesi bu firmaların desteklenmesi açısından önemlidir.

f) Tarımsal girdi temini, özellikle kimyasal gübre ve ham maddesi, büyük oranda ithalata bağımlıdır ve maliyeti tamamen kontrolümüz dışındadır. Bu sektörlerin dışa bağımlı yapısı nedeniyle, petrol fiyatları ve döviz kuru gibi dışsal ekonomik değişkenlerdeki istikrarsızlıklar anında sektöre yansımaktadır.

Tohumluk tarımın stratejik bir girdisi olmakla birlikte kendisi de bir tarım ürünüdür. Üretim maliyetlerine ek olarak bir de tohumluk üretimi için bir maliyet söz konusudur.

Bu şartlar altında kârlı bir üretim yapma imkânı son derece sınırlıdır. Daha da önemlisi bu şartlarda yapılan üretimin rekabet gücünden söz etmek imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle tarımsal üretimin, dolayısıyla tohumculuğun desteklenmesi kaçınılmazdır.

Tohumluk üretici belgesi olanlara (birlik üyelerine) mazot, gübre ve zirai mücadele ilaçlarının indirimli verilebilmesini sağlayacak bir sistem oluşturulmalıdır.

g) Özellikle münavebeli ekim sistemine, izolasyon gereken fidan damızlıkları ve yabancı tozlanan bitki türlerinde tohum üretimine uygun olması nedeniyle tercih edilen TİGEM arazilerinde, yıllık kira ücretinin çok yüksek olması, kira ödendiği halde teminat alınması, sözleşmede yer alan gecikme cezasının yasal faiz oranları ile kıyaslanamayacak derecede yüksek olması nedeniyle TİGEM arazilerini kiralamak cazip olmamaktadır.

Bu konuda başta TİGEM olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlarla sektörün ihtiyacına uygun şekilde protokoller yapılabilir.

h) Tohumculukta ihtiyaç duyulacak girdileri yerelde üretecek yerli sermayeli firmalar desteklenmelidir

Tohumculuğa ve bitki ıslahına özgü kaplama maddesi, iklimlendirme, çimlendirme odası vs. gibi girdileri ülkede üreten yerli sermayeli firmalarında ayrıca sektöre verilen destekler kapsamına alınması milli tohumculuk kavramını güçlendirecektir.

ı) Desteklemeler konusunda nihai kararlar oluşturulurken sektöründe bulunduğu bir toplantı yapılmalı ve sektör görüşü dikkate alınmalıdır

3. 2. Tohum Sanayicileri ve Üreticilerinin Desteklenmesi

a) TAGEM tarafından geliştirilen hat ve yarı yol materyalinin, sektör kullanımına sunulmasındaki şartlar teşvik edici olmalıdır.

b) Sektör, çeşit ıslahı ve tohum teknolojileri AR-GE çalışmaları konusunda isteklidir. Özel sektör AR-GE faaliyetlerinin özendirilmesi amacıyla, tohumculuk AR-GE desteklerinde proje hazırlama, uygulama ve bilgiye ulaşım gibi konularda pozitif bir ayrımcılığa gidilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

c) Baklagil tohumluklarının üretimine özel desteklerin verilmesi münavebe sistemi içinde yer almasını ve nadas alanlarını daraltacak, ayrıca üretimin artmasını sağlayacaktır.

d) Patates tohumluğunun başlangıcı olan mini yumru ve üst kademe tohumluk üretimlerinin ülkemizde üretilmesi desteklenmeli, kaliteli ve hastaliksız tohumluk için depolama şartlarının iyileştirilmesine ve depoların geliştirilmesine destek verilmelidir.

e) Elit ve orijinal tohumluklarda üretim destekleri yükseltilerek devam etmelidir.

f) Tohumluk üretiminde havza bazlı destek ayrımı yapılmamalıdır.

g) Tohum Üretim ve Kullanım Desteklerinin Arttırılması

Sertifikalı tohumluk üretimi; bitkisel üretimde verim ve kaliteyi artıracığı için devletin kanunlarla hedeflediği bir politikadır. Devlet sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımının artması için bir destek politikası tespit etmiştir. Bakanlığımız sertifikalı tohumluk kullanımında 2005 yılında başlattığı bu destekleme politikasını, 2008 yılında sertifikalı tohum üretimini de destekleyerek sürdürmüştür. Bu politika ile; sertifikalı tohumluk üretimi için sektörde yatırım artışı olmuştur. Bu şekilde sertifikalı tohumluk üretimi 2008 - 2015 yılları arasında 3 kat artmıştır. Ancak aşağıda üretim destekleri ile ilgili başlık altında da görüleceği üzere sertifikalı tohumluk üretim desteği bu alana yatırım yapanlar açısından teşvik edici niteliğini giderek kaybetmektedir. Kullanım desteği ise yine ayrıntıları aşağıda görüleceği üzere son yıllarda maliyet artışlarını karşılamaktan giderek uzaklaşmaktadır.

Sertifikalı tohum kullanması için çiftçiye verilen kullanım desteğinin 2005 yılından 2023 yılına kadar olan artış seyri aşağıda tabloda yer almaktadır.

TabloYıllar İtibariyle Sertifikalı Tohumluk Kullanım Destekleri

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Buğday	3,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	6,0	6,0	7,5	7,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	16	16	24	50
Arpa	3,0	3,0	3,0	3,0	3,5	3,5	4,5	4,5	6,0	6,0	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	16	16	24	50
Çavdar, Tritikale, Yulaf	3,0	3,0	3,0	3,0	3,5	3,5	4,5	4,5	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	16	16	24	50
Aspir,		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	5	5	5	10
Kanola (Kolza)		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	5	20	20	30
Susam		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4	4	4	8
Kuru fasulye, Mercimek,	5,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	7,0	7,0	10,0	10,0	12,0	20,0	20,0	20,0	20,0	30	30	30	60
Nohut	5,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	7,0	7,0	10,0	10,0	12,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20	20	20	50
Soya								20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	22	22	22	45
Çeltik	5,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	16	16	16	50
Yerfıstığı		8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	15,0	15,0	15,0	15,0	17	17	17	34
Fiğ, Korunga				3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	5,0	5,0	7,0	10,0	10,0	20,0	20,0	22	22	22	45
Yem Bezelyesi											7,0	10,0	10,0	20,0	20,0	22	22	22	45
Yonca				5,0	5,0	5,0	6,0	6,0	8,0	8,0	10,0	15,0	15,0	30,0	30,0	30	30	30	60
Patates	18,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	40,0	40,0	40,0	80,0	80,0	80,0	80,0	100	100	100	200

Buna göre, 6 Şubat'ta meydana gelen depremler nedeniyle zarar gören ve afet bölgesi ilan edilen yerlerde, yurt içinde üretilip sertifikalandırılan tohumu kullanarak 2023 üretim yılında Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı arazilerinde ekim ve dikim (2022 yılı güzlük ekim/dikim ile 2023 yılı ilkbahar/yazlık ekim/dikim) yapan çiftçilere mevcut Cumhurbaşkanı Kararı'nda belirtilen birim destekleme miktarları yüzde 100 artırılarak ödenecek.

2005 yılında tohumluk üretimleri için belirlenen tarla kontrol ücreti 10 TL'den 2023 yılında 333,45 TL'ye, laboratuvar analiz ücretleri 45TL'den 800TL'ye, ISTA ve OECD belge ücretleri 11 TL'den 137 dolar karşılığı bugün için 2672 TL'ye çıkarılarak sırasıyla %3330, %1777 ve %24290 oranında artırılmıştır.

2005-2022 yılları arasındaki yurtiçi sertifikalı tohumluk kullanım destek oranları incelendiğinde ise girdi maliyet artışlarının çok gerisinde olduğu gözlenecektir.

Yukarıda belirtilen artış oranları arasındaki fark tohumluk fiyatları ile ürün fiyatları arasındaki makasın açılmasına neden olmuştur. Bu durum çiftçilerin sertifikalı tohumluk kullanımı yerine Bakanlık veya yetki verdiği birimlerce kontrol edilmemiş, hastalık bulaş riski yüksek ve kayıt dışı üretim materyali kullanım risklerini artırmaktadır. Bu nedenle tohumluk kullanım desteklerinin girdi ve ürün fiyatlarındaki artışlar dikkate alınarak arttırılması sağlanmalıdır. Bu anlamda 2023 yılı artış oranları yüksek olmakla birlikte geçen yıllardaki olumsuzluk giderilmiş sayılmaz. Tohumluk sektörü desteklerinin Tarımsal Destekler bütçesi içerisindeki durumu da aşağıdaki tabloda değerlendirilmiştir.

2021-2022 Tarımsal Destek Bütçelerinin Karşılaştırılması

2022 Yılı Tarımsal Destek Bütçesi TL	29.000.000.000
2023 Yılı Tarımsal Destek Bütçesi TL	57.600.000.000
Tarımsal Desteklerin Artış Oranı %	98
2022 Tohumluk Destekleri Bütçesi TL	555.487.000
2023 Tohumluk Destekleri Bütçesi TL	978.000.000
Tohumluk Desteklerinin Artış Oranı %	76
2021 Tohumluk Desteklerinin Toplam Desteğe Oranı	2,27
2022 Tohumluk Desteklerinin Toplam Desteğe Oranı	1,92
2023 Tohumluk Desteklerinin Toplam Desteğe Oranı	1,6
2021-2023 Yılları Tohumluk Desteklerinin Azalış Oranı %	29

2022 Yılı Tohumluk Desteklemeleri İle İlgili Bazı Oranlar

2022 Eylül (T.M:O) Buğday Fiyatı	6,25
2022 Dekara Destek (TL/da)	24
1 Kg. Tohuma İsalet Eden Destek (TL) (Ekim Normu 23 kg/da alınmıştır.)	1,04
2022 TİGEM Tohumluk Fiyatı Buğday	10,5
Tohumluk Fiyatının Mahsul Fiyatına Oranı (%)	1,68
Tohumluk Fiyatı - Destek Tutarı	9,46
Tohumluk Destek Oranı (%)	10

Tablodaki verileri değerlendirdiğimizde 2023 yılında bir önceki yıla göre Tarımsal Destekler Bütçesi son artışla birlikte % 98 oranında artmış ve 57,6 milyar liraya ulaşmıştır.

Tohumlukla ilgili destek bütçesinin Tarımsal Destek Bütçesine oranı 2022 yılında %1,92 iken bu oran 2023 yılında %29 luk bir azalışla %1,6 'ya gerilemiştir. Bir diğer ifadeyle tohumlukla ilgili desteklerin Tarımsal destekler içerisindeki oransal payı azalmaktadır.

2022 yılında yukarıdaki tabloda yapılan hesaplama göre TİGEM Tohumluk fiyatından destek tutarı çıkarıldığında mahsul fiyatına yakın bir fiyat kaldığı görülmektedir. Ancak bu yıl olası mahsul fiyatları ile tohumluk fiyatları ve destek tutarı dikkate alındığında tohumluk-mahsul fiyatı makasının açılacağı

görülmektedir. Bu durum sertifikalı tohumluk kullanımına olumsuz yansarak sektör ve tarımsal üretim için bir tehdit oluşturabilecektir.

Kullanım desteği 2005 yılında başlamasına rağmen, üretim desteği 2008 yılında hayata geçirilmiştir. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere üretim desteği zaman içerisinde artmak yerine bazı türlerde azalmış ve pek çok türde de aynı seviyeyi korumuştur. Bu yaklaşımın; desteklerin, sertifikalı tohum üretiminde yarattığı “üretim artışı” beklentisini olumsuz etkilemesinden endişe edilmektedir. Bu nedenle ülke ekonomisi açısından 5553 sayılı Tohumculuk Kanunun vurguladığı sertifikalı tohumluk üretiminin artması için üretim desteği miktarlarının yeniden gözden geçirilmesi ve artırılması isabetli olacaktır.

Tablo..... Yıllar itibariyle Sertifikalı Tohumluk Üretim Destekleri

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Buğday	0,14	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Arpa	0,14	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
Çavdar, Yulaf	0,14	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
Tritikale	0,14	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
Aspir	0,56	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Kanola (Kolza)	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20
Kuru fasulye, Mercimek, Nohut	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Susam	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60
Soya	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35
Çeltik	0,30	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Yerfıstığı	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
Fiğ, Korunga	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,75	0,75	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Yem Bezelyesi								0,50	0,75	0,75	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Yonca	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	2,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
Patates	0,11	0,08	0,08	0,80	0,08	0,08	0,08	0,08	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10

Sertifikalı tohum üretim ve kullanım desteklerinin artırılarak sürdürülmesi Bakanlığımız tarafından ortaya konan 2,5 milyon ton tohumluk üretim hedefine belirlenen zaman aralığında ulaşılması için temel politikalarımız arasında olması önemlidir.

h) Hububatta eleme mahsulün tohum olarak satışının, denetimlerle yeteri kadar önlenmediği malumdur. Sertifikalı tohumluklardan elde edilen mahsule daha fazla havza prim desteği verilmesi sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımının artmasına ve eleme mahsulün tohum olarak satışının engellenmesine olumlu katkı yapacaktır

ı) Mısır, ayçiçeği, patates, şeker pancarı, soya fasulyesi ve pamuk gibi türlerde yerli sermayeli özel sektör tarafından geliştirilen çeşitlerin tohumlarını kullanan üreticilere özel desteklerin sağlanması ve Tarım Kredi Kooperatifleri, Pancar Üreticileri Kooperatifi vb. kooperatif ve birliklerin satışlarında bu tohumlara belirli oranda yer vermeleri zorunlu hale getirilmelidir.

3. 4. Tohum Yetiştiricilerinin Desteklenmesi

Tohum yetiştiriciliği özel bilgi ve emek gerektiren bir iştir, bu nedenle tohumluk kullanım ve üretim desteklerinden ayrı olarak sertifikalı tohum yetiştiricilerimizin desteklenmesi sertifikalı tohumluk kullanımını artıracak, tohum yetiştiriciliğinin branşlaşmasını sağlayacak ve tohum üreticilerinin yetiştirici bulmada yaşadığı sıkıntıları ortadan kaldıracaktır.

Tohum yetiştiricisi destek almaya başladığında, desteği kaybetmemek adına tohum üretici ve sanayicisi ile iş birliği yapacak ve kendisine düşen görevleri de en iyi şekilde yerine getirecektir. Bu şekilde tohum yetiştirme talebinde devamlılık sağlanabilecektir. Sanayici işini iyi yapan tohum yetiştiricisi ile çalışma şansı bulacak ve tercih yapma hakkı elde edecektir.

Desteklemeler sayesinde tohum yetiştiriciliği cazip hale geleceği için tohum yetiştiricisi sayısında değişkenlik azalacak, dolayısıyla bu kitle için hizmet sağlamak kolaylaşacaktır. Desteklemelerle oluşan tohum yetiştirici kitlesinin bilgi birikimi de artacağından tohumlukların tarla kontrollerinde tohumluk vasfını kaybetme riski azalacak, üretim yaklaşık %20 oranında artacaktır.

Tohum yetiştiricileri aşağıdaki şekillerde desteklenebilir;

- a. Tohumluk yetiştirme amaçlı almış olduğu sertifikalı tohumluğa verilecek olan destek, çiftçilere verilen sertifikalı tohumluk kullanım desteğinden %100 oranında daha fazla verilebilir.
- b. Tohum yetiştiricisi elde etmiş olduğu sertifikalı tohum olacak ürüne çiftçiye verilen destekten %50 oranında daha fazlasının verilmesi şeklinde olabilir.
- c. Tohum yetiştiricileri sözleşmeli üretiminde uygulanan alan bazlı desteklemeler kapsamına alınabilir.
- d. Tohumluk üretimi, menşei/kademesi belli tohumlukların belli bir amaca yönelik ekildiği “tohum yetiştiricisi” tarlalarından başlayan bir süreci kapsamaktadır. Mevzuattaki tanımı ile “tohum yetiştiricileri” tarlalarındaki üretimlerini normal mahsul üreticilerinden farklı ve bir bakıma “İyi Tarım Uygulamaları” çerçevesinde, özel bir ihtimamla üretmektedirler. Sertifikalı tohumluk üretiminde ilk basamak olan tohum yetiştiricilerinin, Bakanlığımızca desteklenen “İyi Tarım Uygulamaları” kapsamına alınması ve bu bağlamda desteklenmeleri, hem üreticilerin sözleşmeli tohum yetiştiricisi çiftçi bulmalarını kolaylaştıracak hem de miktar ve kalite itibarıyla tohumluk üretimine büyük bir ivme kazandıracaktır.

3.5. Fidan Üreticilerinin Desteklenmesi

Bakanlıkça 2005 yılından itibaren fidan kullanım destekleri uygulanmakta olup; son birkaç yıl içinde kullanım desteği kapsamından çıkarılan muz ve nar fidanı tekrar kullanım desteği kapsamına alınmalıdır. Aksi halde üretim maliyetleri nedeniyle, bu türlerde kayıtlı fidan üretimleri, kayıt dışı üretimlerle rekabet edememektedir. Kullanım desteği uygulaması ile Ülkemizde kurulan tüm bağ ve meyve bahçelerinin, sertifikalandırılmış fidanlarla kurulması sağlanmaktadır. Standart materyal sertifikasının çoğunun, destekleme kapsamında yer alan antepfıstığı çoğürü, sertifikalı fidanda

kullanılan ceviz çöğürü ve doku kültürü üretimleri olduğu görülmektedir. Bu veriler, destekleme ve sertifikalandırma kurallarının, kayıtlı üretim üzerinde ne kadar önemli etkisi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak; son yıllarda hiç artmayan fidan kullanım birim destek miktarının sertifikalı fidanda 500 TL/da, standart fidanda 250 TL/da olması; muz ve nar fidanının kullanım desteği kapsamına alınması; yerli ıslah çeşitlerin fidanına %50 ilave destek verilmesi; tüm üreticilerin eşit şartta olması için fidan kullanım desteği başvuru evraklarına FÜAB üyelik belgesinin eklenmesi; meyve üretimine prim desteği verilmesi gerekmektedir.

Bakanlıkça 2016 yılında itibaren uygulanan ve sadece sertifikalı fidana verilen üretim desteklemesinde birim destek miktarı aşıldı 1 TL ve aşısızda 0,5 TL'den aşıldı 0,5 TL ve aşısızda 0,25 TL'ye düşmüştür. Ancak sertifikalı fidan üretiminde sertifikalandırılmış materyal kullanımından dolayı üretim maliyeti ve girdi maliyetleri artmaktadır. Fidanada verilen üretim desteği, dolaylı olarak materyal damızlık tesisini etkilemektedir. 3 nolu damızlıklar tanesi 80 TL ve üzeri temel fidanlar kullanılarak tesis edilmekte olup; bakımı ve idamesi teknik bilgi gerektirmektedir.

Ayrıca Sertifikasyon sistemimizi değerlendirdiğimizde; fidan üretimlerin %26'sının sertifikalı olduğu, standart materyal üretiminin çoğunun sertifikalandırılmadığı, incir, fındık, asma, çay, Trabzon hurması, vb. çoğu türde henüz sertifikalı fidan üretimine geçilmediği, üreticilerin sadece %11'inin sertifikalı fidan üretimi yaptığı, ayrıca bunların çoğunun kendi damızlığı olmadığı ve başka üreticiden materyali temin ettiği bilinmektedir.

Bu sertifikalandırılan tüm fidanlara üretim ve kullanım desteği verilmesi durumunda; üretimlerde kalitenin artacağı ve tüm üretim ile ticaretin kayıt altına alınacağı düşünülmelidir.

Sonuç olarak; Sertifikalı fidan üretim desteği, üretim maliyetini karşılamada ve üreticileri sertifikalı üretime yönlendirmede yetersiz seviyededir. Mevcut uygulama sertifikalı fidan üretim desteği aşıldı 0,5 TL, aşısız fidanda 0,25 TL/adet'tir. Sertifikalı materyal satış fiyatı minimum 0,5-1 TL ve üzeri olduğundan, verilen sertifikalı fidan üretim desteği, sertifikalı materyal kullanmaya yönlendirmede çok yetersizdir. Sertifikalı fidan üretiminin artırılması için sertifikalı fidan üretim desteği; aşıtlı fidanda 4 TL, aşısız fidanda 3 TL/adet; kayıt dışı üretimi sonlandırmak için verilmesi gereken diğer üretim destekleri; standart fidan üretim desteği aşıtlı fidanda 2 TL, aşısız fidanda 1 TL/adet, damızlık tesisini teşvik için verilmesi gereken materyal üretim desteği; sertifikalı materyal üretim desteği 2 TL, standart materyal üretim desteği 1 TL/adet olmalıdır.

3. 6. Fide Üreticilerinin ve Sektör Paydaşı Olan Sebze Üreticilerinin Desteklenmesi

a) Aşıtlı fide üretimini geliştirmek amacı ile yapılacak destekler

Aşıtlı fide üretiminin aşağıdaki nedenlerle hızla artmasına gerek vardır:

- Aşı anacı çok güçlü bir kök sistemine sahiptir. Bu nedenle gerek besin maddesi ve gerekse su alımı, düz fideye göre daha yüksektir.
- Besin maddesi fazlalığı ya da yüksek tuzluluk gibi stres koşullarına daha yüksek bir dayanım gösterir.

- Çoğu toprak kökenli hastalıklara karşı dayanıklıdır. Bu nedenle de metil bromid kullanımının yasaklanmasından sonra ikame bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Soğuk dönemde büyümede devamlılık gösterir.
- Meyve çatlaması ile ilgili olarak daha az sorun yaşar. Üretimde fireyi azaltır.
- Ana gövdede daha homojen bir gelişme gösterir. Hasat planlamasını kolaylaştırır.
- Daha güçlü bir yan dal oluşturur ve verimi artırır.
- Özet olarak yüksek kalite ve verim sağlar, geliri artırır.
- Tüketicilere gıda güvenliği avantajı sağlar.

Aşılı fide üretiminin Türkiye’de gelişimi aşağıdaki nedenlerle çok yavaş seyretmektedir:

- Aşılı fide tesisi normal fide tesisine göre 2-2.5 kat daha pahalıdır.
- Aşılı fide üretiminde işçilik düz fideye göre 2-3 katı daha fazladır.
- Aşılı fide fiyatları düz fide fiyatlarına göre en az 3 katı daha pahalıdır. Bu yüksek fiyat da çiftçi tercihini ciddi olarak sınırlandıran bir faktör olmaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle:

- Aşılı fide üretimi tesis eden şirketlere tesis ve donanım desteği verilmelidir.
- Aşılı fide satın alan çiftçilere fidanda olduğu gibi girdi desteği sağlanmalıdır.
- Aşılı fide üretimine muayene ücreti muafiyeti sağlanmalıdır.
- Aşılı fideye ayrıcalıklı olmak kaydı ile daha düşük KDV uygulaması ile destek sağlanmalıdır.

b) Düz fide alımının desteklenmesi

Aşılı fide üretimini desteklemek amacı ile aşılı fideye yapılacak ayrıcalıklı desteğin yanında, FİDEBİRLİK üyelerinden düz fide alan çiftçilere de fide alım desteği sağlanarak çiftçinin kayıt dışı üretiminden alımlarının önüne geçilmiş olunur. Böylece kayıt dışı fide üretimi de mümkün olduğunca önlenmiş olunur.

c) Organik fide üretiminin desteklenmesi

Organik fide üretimi ülkemizde modern fide üretimi sektöründe henüz yer bulmuş bir üretim yöntemi değildir. Organik sebze üretimi ise gelişmesi arzu edilen ve desteklenen bir alandır. Birliğimizden zaman zaman organik fide üretimi talep edilmektedir. Organik fide üretiminin özel alanlarda ve özel bir alt yapı ile daha küçük çaptaki işletmelerde yapılabileceği düşünüldüğünde, bu tür tesislere alt-yapı, donanım, eğitim vb desteklerle birlikte Birlik üyesi bu üreticilerden fide alan organik sebze üreticilerine fide alım desteği sağlanması, organik tarım gibi ayrıcalıklı bir pazara destek sağlamak anlamına gelecektir.

3.7. Süs Bitkileri Üreticilerinin Desteklenmesi

Günümüzde artık gıda kadar önemli bir hâl alan süs bitkileri sektörü, insan psikolojisinin ve sağlıklı nesiller yetişmesinin de bir parçasıdır. Büyüyen ve gelişen şehirlerde nefes alanları yaratmak ve gelecek nesillere çevre bilincini aşılamak bu sektörün sorumluluklarındandır. Tüm bunların yanında taraf olduğumuz AB yeşil mutabakat gereğince yeşil alanları artırmak, karbon emisyon oranlarının azaltılmasına katkı sağlamak için süs bitkileri üretimini artırmak zorundayız.

Son yıllarda süs bitkileri sektörü ihracatta iyi bir ivme kazanmış ve 2021 yılında yaklaşık 80 milyon dolar ihracat fazlası vermiştir.

Uluslararası pazarda değişen dengeleri ülkemiz lehine çevirebilmek için sektördeki kayıt dışılığı önlemek ve kaliteli üretimi artırmak gereklidir.

Tarımda mevcut destekleme modeline göre belirlenen destek kalemlerinden süs bitkileri sektörü faydalanamamaktadır. Sektörün tamamını kapsayan ve ihtiyaçlarına yönelik yeni bir destekleme modeli hem sektörün kayıt altına girmesini sağlayacak, hem de sektöre ivme kazandıracaktır.

Süs Bitkileri sektörü desteklenmesi, işletmelerin devamı, modernizasyonu ve geleceğe dönük yatırımlarla büyüebilmeleri açısından da oldukça önemlidir.

Ancak halen süs bitkileri sektörü için oluşturulmuş bir destekleme modeli bulunmamaktadır.

Oluşturulacak destekleme modeli pazarlamaya, yatırıma, kaliteli üretime yönelik olarak planlanmalıdır.

Süs Bitkileri sektörü için işletmenin üretim, ticaret, istihdam kapasitesi, çevre duyarlılığı, entansif tarım, vb. durumlarını dikkate alan bir destekleme modeline geçilmelidir.

2.8. Tohum Dağıtıcılarının Desteklenmesi

a) KOBİ desteklerinden tohumluk bayilerinin de istifade etmesi sağlanmalıdır,

b) Tohumluk bayilerinin kümeleşme oluşturanlara (buğday pazarı veya ticaret borsasında küme halinde bulunanlar dahil) tohumluk ambarı v.b yapılmasında kredi veya hibelerin verilmesi sağlanmalıdır.

4. AR-GE'NİN DESTEKLENMESİ

Tohumculuk sektörünün olmazsa olmaz ihtiyacı verimli, kaliteli ve stres şartlarına dayanıklı, hastalık ve zararlılara dayanıklı, tüketim tercihlerine uygun çeşittir. Uygun çeşit yoksa sektör ve dolayısıyla bitkisel üretim büyük ölçüde problem yaşayacaktır. Bu nedenle çeşit geliştirme çalışmaları sektör için hayati önemdedir.

Bu faaliyet önemli olduğu kadar da zor bir iştir. Büyük bir yatırım ve uzun süreyi alan bir faaliyettir. Bu nedenle desteklenmesi gerekmektedir.

Bu anlamda beklenen destekleme alanları şunlardır;

a) AR-GE için ek kaynak yaratılmalıdır

Toplam tarımsal desteklerin belli bir dilimi AR-GE faaliyetlerinde bulunan özel sektör ve kamu kuruluşlarının özellikle bitki ıslahı çalışmalarına kaynak olarak aktarılmalıdır. Bununla birlikte tarımsal ürün ithalatından ayrılacak belli bir komisyonun AR-GE için ayrılması düşünülmelidir.

b. Yerli çeşit ve tohumluk teknolojisi geliştirecek yerli sermayeli firmalarımızın AR-GE çalışmaları desteklenmelidir

Yerli sermayeli şirketler tarafından geliştirilen yeni bitki çeşitlerinin tescili ve üretim izinleri için alınacak ücretler en azından belli bir süre için kaldırılabilir.

AR-GE için ihtiyaç olan alt yapı ve parasal kaynakların yanında yeterli sayıda ve kalitede insan kaynağının temin edilmesi gerekmektedir. İnsana yapılacak yatırım bu alandaki başarının temel kaynağı olacaktır.

AR-GE çalışmalarında etkinliğin artırılması için araştırma kurumları, üniversiteler ve kullanıcılar arasında iyi bir iş-birliği geliştirilmelidir. Belli kapasitedeki üniversiteler, araştırma enstitüleri ve özel sektör kuruluşlarının bir protokol kapsamında insan kaynağı ve altyapının ortak kullanımı noktasında örnek bir işbirliği sergilemesi sağlanmalıdır.

Özel sektör kuruluşlarının birleşme şeklinde en azından AR-GE konusundaki güçlerini bir araya getirmesi teşvik edilmelidir.

c) Gen kaynaklarımızın özel sektör tarafından daha verimli kullanılabilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır

Özel şirketlerin yeterli genetik kaynağa sahip olmamaları bitki ıslahı ve çeşit geliştirme faaliyetlerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu sebeple, Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı gen ve tohum bankalarının yönetilmesi ve işletilmesinde özel sektör taleplerinin doğru bir şekilde dile getirilebilmesi açısından özel kesimin rol ve görev almasına imkân tanıyacak bir düzenleme yapılmalıdır. Bu amaçla, Türkiye Bitki Gen Kaynakları Yönetim Kurulu oluşturulmalı ve bu Kurulda sektör yeterli şekilde temsil edilmelidir.

d) Çeşit ıslahı bakımından yeterli olmadığımlz türlele özel destek verilmelidir

Mısır, ayçiçeğı, patates, pamuk ve şeker pancarında kamu ve yerli firmalar tarafından geliştirilen çeşit sayıları bazı türlerde az veya yoktur. Bu çeşitlerin yabancı firma çeşitleri ile rekabet edebilecek verim ve kaliteye sahip oldukları da pek söylenemez. Bunların pazar payları ise %5-10 seviyelerindedir. Bu durum sürdürülebilir bir durum değildir.

Bu türlerde yabancı firma çeşitleri ile rekabet edebilecek yerli çeşitlerin geliştirilmesi şarttır. Bu konuda kamunun organizasyonunda özel ekipler oluşturulmalı, ihtiyaçlar ve destek mekanizmaları geliştirilmelidir.

e. TÜBİTAK tohumculuk konusunda ayrı bir program açmalıdır

TÜBİTAK tohumculuk konusunda ayrı bir program oluşturmalı, tohumculuk projelerine ve yerli sermayeli firmaların AR-GE faaliyetlerine daha fazla destek sağlamalıdır.

f) Sektörün KOSGEB AR-GE desteklerinden daha fazla faydalanması sağlanmalıdır

Ayrıca KOSGEB ve TEYDEB gibi bazı kamu kaynaklarından tohumculuk kuruluşlarına sağlanması mümkün olan destek tipleri esas olarak, bitki ıslahı ve çeşit geliştirme faaliyetleriyle örtüşmemektedir. Bu sebeple özel tohumculuk şirketlerinin KOBİ kapsamına alınarak KOSGEB AR-GE desteklerinden yararlanması için gerekli uyarlamalar yapılmalıdır.

g) Bakanlık tarafından “Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşu” olarak yetkilendirilen ve temel faaliyet konusu AR-GE olan kuruluşlara kamu tarafından verilen zorunlu hizmet bedelleri, SSK primleri, vergiler ve gümrük ücretleri gibi konularda destek sağlanmalıdır.

h) Geliştirilen yerli çeşitlerin tohumluklarının ihracatına mevzuat ve mali yönden destek sağlanmalıdır.

ı) TÜBİTAK-TEYDEB destekleri çerçevesinde desteklenen bitki ıslahı ve çeşit geliştirme projelerinde proje süresi 3 yılla sınırlandırılmamalı.

j) Özel şirketlerin bitki ıslahı ve çeşit geliştirme ile ilgili AR-GE alt yapısı (laboratuvar, araştırma istasyonu tesisi, alet-ekipman vb.) kurmaları hususunda hibe ve düşük maliyetli kredi şeklinde kamu desteği sağlanmalıdır.

k) Bakanlıkça destek sağlanan özel sektör AR-GE projelerine bitki ıslahı ve tohumculukla bağlantılı konular da dahil edilerek öncelikle desteklenmelidir.

l) AR-GE kuruluşlarına Ziraat Bankası'na sıfır faizli kredi verilmesi, geri ödemenin ise 10 yıla çıkarılması uygun olabilir.

m) 5746 sayılı AR-GE Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da belirtilen özel sektör araştırma kuruluşlarının desteklenmesi için gerekli olan araştırmacı sayısının tohumculuk AR-GE kuruluşları için 15'ten 5'e düşürülmesi ve ıslahçı-araştırmacı kuruluşların AR-GE Kanunu'ndan yararlanan AR-GE merkezlerine dönüştürülmesi gerekmektedir,

n) Islah edilen yeni çeşitlerin koruma tescili alması devlet tarafından desteklenmeli ve bu patentli buluşlara sağlanan destek politikasından farklı olmamalıdır.

Yüksek verim, yüksek kalite ve bitki zararlılarına ve hastalıklara karşı direnç gibi özelliklere sahip yeni bitki çeşitlerinin ıslahı; doğal çevre üzerindeki baskıyı en aza indirirken, tarımda verimliliği ve ürün kalitesini artırmanın anahtar unsurudur. Bu nedenle yeni çeşit ıslahı, tıpkı patentle korunan teknolojik buluşlar gibidir. Hal böyle olunca Devletin patent verilmesi sırasında benimsediği destek politikasının, 5042 sayılı Kanun çerçevesinde tescil edilen yeni çeşitler için de aynı yaklaşımla uygulanmalıdır. Bu Devlet politikasındaki tutarlılığın da bir icabıdır.

Patent alacak buluşlar için öngörülen destek ve teşviklerin benzerinin; ıslah edilen yeni bitki çeşitlerinin tescili sırasında ve vergilendirme aşamasında uygulanması, her ikisi de birer fikrî/sınaî mülkiyet hakkı olan iki hak arasındaki ayırmacılığı ortadan kaldıracaktır. Bu yaklaşım, ülkemizde de etkileri giderek hissedilen küresel ısınmanın doğal çevre üzerindeki baskısını azaltan ve tarımda verimliliği ve ürün kalitesini artıran yeni bitki çeşitlerinin ıslahı açısından, önemli bir teşvik olacaktır.

p) Araştırma/deneme veya sezon atlatmak amacıyla yurt dışına gönderilen, yurtdışından gönderilen veya getirilen sınırlı miktarlardaki ıslah/çoğaltım materyallerinin giriş çıkışı kolaylaştırılmalıdır

r) Çeşit geliştirme çalışmalarında ihtiyaç olan ve kamu tarafından karşılanan hizmetlerden alınan döner sermaye ücretleri yerli sermayeli firmalar için bir süreliğine kaldırılmalı veya en azından yarı yarıya düşürülmelidir.

5. SEKTÖRÜN FİNANS İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI

Tarımsal girdiler içerisinde tohumluk çok özel bir yeri olan ve verim ve kaliteli ürüne doğrudan olumlu etki yapan bir materyaldir. Ancak, tohumluk tarımın diğer unsurlarına nazaran, yüksek teknolojinin bire bir kullanıldığı maliyeti yüksek bir girdidir. Tohumculuk sektörümüz bu konuda hem gelişmiş ülkelere göre hem de Ülkemizdeki birçok sektöre göre çok genç ve finansal korunmaya ihtiyaç duyan bir sektördür.

Dolayısıyla, tarımsal krediler bağlamında tohumculuğa ait krediler önemlidir ve son derece olumlu etkiler sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, tohumluk üreticisinin ve sertifikalı tohumluk kullanıcısının uygun krediye erişim imkânına sahip olması tohumluk üretimimize ve çiftçimizin sertifikalı tohumluk kullanmasına olumlu katkılar sağlamıştır, sağlamaya da devam etmektedir.

5.1. Düşük Faizli Kredi Temininin Kolaylaştırılması

Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığı ile kullandırılan faizsiz veya düşük faizli kredilerde bürokrasinin azaltılması, kullanımın kolaylaştırılması ve yaygınlaştırılması önemlidir.

Yerli sermayeli tohum şirketlerinin küresel tohum ticaretinde etkili olabilmeleri, ihracatın arttırılabilmesi ve kendilerine ait markalarla üretim ve ihracat yapabilmeleri için alt yapı oluşturma ve teknoloji geliştirmeye yönelik yatırım teşviklerinde sürenin en az 20 yıl olması sektöre olumlu bir katkı olacaktır.

Çiftçilerimizin geneline yönelik kredilerden tohumculuk sektörümüz özelinde; T.C. Ziraat Bankası tarafından, *"T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince (TKK) Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli (Sıfır Faizli) Yatırım ve İşletme Kredisi"* uygulaması öne çıkmaktadır. Bu uygulama, her yıl Bakanlar Kurulu Kararı ve bu karar kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığınca Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü alınarak hazırlanan *"T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullandırılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği"* çerçevesinde sürdürülmektedir.

Bu krediler, tohumculuk sektörümüz açısından önemlidir ve üreticilerimizi finans yönünden rahatlatmaktadır. Bu kredilerin kullanımında yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz;

- Tohumculuk sektörünün tohum, fidan, fide ve süs bitkisi yetiştirme, üretme ve işleme süreçlerinin ve uygulamak zorunda olduğu prosedürlerin Banka personeli tarafından bilinmesi kredilendirme aşamalarında kolaylık sağlaması bakımından faydalı olacaktır.
- Tohumculuk sektörünün gelişimini hızlandıracak AR-GE çalışmalarının doğrudan kredilendirme konusu yapılması ve uzun süreli ve pahalı olan AR-GE çalışmalarının öncelikli olarak değerlendirilmesi sektörün gelişimi açısından önemlidir. Bunlar tohumcu kuruluşların laboratuvar cihazı, alet, kimyasal kitler, sarf malzemeleri ve genel işletme giderlerini kapsamalıdır. Uzun süreli ve pahalı olan bu alan öncelikli olarak kredi konuları kapsamında değerlendirilmeli ve ARGE'nin uzun bir süreç olması

sebebiyle kredi vadesinin en az 10 yıl veya 20 yıl olarak uygulanması sektörün önemli bir ihtiyacına cevap verecektir.

- İşletme kredileri ile yatırım kredilerinin süresi ve limiti ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Ayrıca, işletme kredilerinde geri ödeme süresi 24 aya çıkarılmalı, şube yetkisine bırakılmamalı, hem banka şubeleri hem de genel müdürlük için aynı limitler uygulanmalıdır. Yatırım kredilerinde ödemesiz sürenin en az 2 yıl, kredi vadesinin ise en az 10 yıl olmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

- Bir yıl önce kullanılan krediler kapatılmadan yeni kredi açılmamaktadır. Eski borçların yeni krediden düşülerek kalan miktarın yeniden kredilendirilmesi düşünülmelidir.

- Tohumluk üreticisinin (tohum, fide, fidan, süs bitkisi) ürün ve işletmesinin banka tarafından teminat olarak kabul edilmelidir

- İhracata bağlı tohum, fidan ve süs bitkileri üretimleri finanse edilmelidir. Bunun için 24 ay vadeli % 100 sübvansiyonlu kredi sağlanması yine sektörümüzün ihtiyacıdır.

- Kredi başvuru evrakları inceleme ve ekspertiz süre ve masraflarının daha az süreç ve masraf isteyecek şekilde dönüştürülmesi önemlidir. Banka şubelerinin krediler konusundaki farklı uygulamalarının önüne geçilmesi ihtiyaçtır. Tüm tohumculuk sektörüne olduğu kadar, özellikle küçük ölçekli işletmeler ve yetiştiriciler için istenen belgelerde, özellikle ipotek amacıyla istenen belgelerde kolaylıklar sağlanmalıdır.

5.2 Dış Ticaret Odaklı Krediler

Bilhassa ihracata yönelik yatırım, AR-GE, üretim ve pazarlama gibi konular olmak üzere, diğer ülkelerde olduğu gibi Ülkemizde de İhracat Kredi Kuruluşları vardır. Bu kuruluşlar bulundukları ülkelerdeki ihracatçıları desteklemek amacıyla kurulmuş kurumlardır.

Türkiye’de, İhracat ve Kredi Bankası’nın (Türk Eximbank) belirlediği standartlara uygun şirketlere kullandırılan ve ihracat taahhüdü doğuran kredileri mevcuttur. Bu kredilerin faiz oranları Eximbank tarafından piyasa faizine göre daha düşük olarak belirlendiği için faiz avantajı söz konusu olabilmektedir. Ayrıca; vergi, resim, harç ve KKDF istisnasından da yararlanılır.

Bu kredileri kullanmada finansman çeşitlerinin elverişsiz ve pahalı olması, yüksek komisyon ve faiz oranları, krediye ulaşım ve kullanım şartlarının zorluğu, bankacılık sektörünün yenilikçi/ yaratıcı finansal çözümler üretememesi ve tahsil edilemeyen ihracat alacakları gibi sorunlar mevcuttur. Bu problemlerin çözülmesinde fayda vardır.

5.3 Kamu ve Özel Bankalar Arasında Uygulama Farklılıklarının Giderilmesi

Oldukça yoğun rekabetin yaşandığı sektörde işletmelerin devamı, modernizasyonu, geleceğe dönük yatırımlarla büyüebilmeleri ve uluslararası alanda rekabet avantajı elde edebilmeleri önemli oranda finans gerektirmektedir.

Bunun da ancak devlet destekli tarımsal kredilerden sağlanabileceği açıktır. Sübmansiyonlu kredilerin Halkbank, Vakıfbank gibi diğer kamu bankalarından da kullandırılması ile rekabet ortamının oluşması ve rekabetin getirdiği iyileşmenin uygulamaya yansması sağlanmalıdır.

Finansman ve desteklemeler çeşitlendirilmeli, iyileştirilmeli ve öncelikli olarak yerli sermayeli ve kendi öz sermayesi ile yatırım yapan firmalar ile yarım kalmış yatırımlara verilmelidir. Bu tür desteklerde önceliğin yerli sermayeli ve kendi öz sermayesi ile yatırım yapan firmalara verilmesi yerli tohumculuğumuz açısından önemlidir. Bu yapılırken de yine önceliğin yarım kalmış yatırımlara "rehabilitasyon desteği" olarak verilmesinde fayda vardır. Bu şekilde sektörde yıllardır yatırım yapan ve çalışan firmalar aleyhine haksız rekabet oluşturulmamış ve onların şevki kırılmamış olacaktır.

6. KDV ORANLARININ DÜZENLENMESİ

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 28'inci maddesinde ekli II sayılı listenin A/5 bölümünde sırası ile taze sebze ve meyveler ile bunların konserve, turşu, salamura ve kurutulmuşları (dondurulmuş olanlar hariç), taze sebze ve meyvelerin yetiştirilmesi amacıyla kullanılan tohum, çekirdek, fide, fidan, çelik, daldırma, misel, spor ve benzerleri için (%8) oranında katma değer vergisi uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Ancak bazı vergi dairesi başkanlıkları, fide şirketlerinin kendisine ait tohum ve fide satışlarına II sayılı liste kapsamında (%8), müşteriye ait tohumdan fide yetiştirilmesi işine ise Kanun'un 4'üncü maddesi hükmü uyarınca hizmet vermek olarak değerlendirmek suretiyle genel oranda (%18) katma değer vergisi uygulaması yapmaktaydı.

13 Şubat 2022 tarih ve 31749 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5189 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararına göre sebze fidesi üretiminde KDV %1 e indirilmiştir. Buna rağmen müşteriye ait tohumdan fide yetiştirilmesi işi hizmet vermek olarak değerlendirilerek genel oranda (%18) katma değer vergisi uygulamasına devam edilmektedir.

Fide işletmelerinde fide üretiminde kullanılan 20'ye yakın girdi (torf, perlit, vermikülit, zirai ilaç, gübre, strofor, viyol, enerji vb.) bulunmaktadır. Bu girdilerden her biri, tohumda olduğu gibi tedarikçiler tarafından temin edilmektedir. Bu nedenle de fide üretimini Kanun'un bu maddesine dayanarak **"hizmet vermek"** olarak tanımlamak mümkün değildir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında özet bir değerlendirme yaparsak;

Fide üretimi fason üretim yolu ile verilen bir hizmet olmayıp tam anlamı ile gerçek bir üretimdir. Yukarıda sözü edilen kararda sebze tohumlarına uygulanan KDV %1 olarak belirlenmiştir. Fidelere uygulanan KDV'nin de her durumda %1 olması halinde çiftçi nezdinde tartışma yaratan bu karışıklık da önlenmiş olacaktır.

Süs bitkileri sektöründe de benzer bir problem vardır. Bu alanda devlete ait orman fidanlıkları KDV uygulamazken özel sektör %18 KDV tahsil etmektedir. Bu durum da devletle özel sektör arasında haksız rekabet ortamı yaratmaktadır.

KDV uygulamalarındaki problem tohumlar için de geçerlidir. Yukarıda sözü edilen Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile çim bitkileri hariç tohumlarda KDV %1 e indirilmiştir.

29.3.2022 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile ise tüm sertifikalı tohumluklarda (süs bitkileri hariç) KDV oranı %1 e indirilmiştir.

Sonuç olarak KDV oranlarındaki bu farklılıklar giderilmeli ve tüm tohumluklarda (süs bitkileri dahil) %1 olarak uygulanmalıdır.

7. DÖNER SERMAYE ÜCRETLERİNİN DÜŞÜRÜLMESİ

Bilindiği gibi Alt Birliklerimizin üyeleri tohumculukla ilgili faaliyetlerini yürütürken, Bakanlığımızdan çeşitli hizmetler almakta ve karşılığında ücret ödemektedirler. Üyelerimizce yürütülen iş ve işlemler kapsamında, 5553 Sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 9. Maddesi ile alt mevzuatlarda belirlenen hizmetlere ilişkin ödenecek ücretler ile Bakanlık laboratuvarlarında yapılan muayene ve analizler ile diğer işlemlerden alınan ücretlerin yüksekliği yazılı ve sözlü olarak dile getirilmektedir.

Mevcut Durum

Üyelerimizin Bakanlığımızdan aldığı hizmetler ve karşılığında ödedikleri döner sermaye ücretleri aşağıda özetlenmiştir.

Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Merkez Döner Sermaye İşletmesi Birim Fiyat Listesi

Verilen Hizmetin Cinsi	Birim	2021 Fiyat (KDV Dahil)	2022 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)	2023 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Başvuru	Adet	1.430,00	1.788,00	25	4.827,00	169,9
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Rüçhan Hakkı Başvuru	Adet	2.565,00	3.207,00	25	8.658,00	169,9
""İslahçı Hakları Çeşit Koruma Belge Suret Ücreti (Sayfa Başına)	Sayfa/adet	11,00	14,00	27,3	37,50	168
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Tescil Belgesi Onaylı Suret	Adet	121,00	152,00	25,6	410,00	169
Zirai Kredilendirme Belgesi	Adet	601,00	–	–	–	–
Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşu Müracatı ve Belgesi	Adet	5.456,00	6.820,00	25	18.414,00	170
Yetkilendirilmiş Tohumculuk Kuruluşu Müracatı ve Belgesi	Adet	1.092,00	1.365,00	25	3.685,00	169,9
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Devir ve İntikal Kayıt	Belge	382,00	478,00	25,1	1.290,00	169,8
İslahçı Hakları Çeşit Koruma Miras Devri Kayıt	Belge	164,00	205,00	25	553,00	169,7
Tohumluk Sertifikasyon İşlemlerinde Laboratuvar Yetki Devri Müracatı ve Belgesi	Belge	14.185,00	17.735,00	25	47.884,00	169,9

Tohumluk Sertifikasyon İşlemlerinde Laboratuvar Yetki Devri Belgesi Süre Uzatımı	Belge	7.093,00	8.870,00	25	23.949,00	170
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Teminat Gösterme	Belge	819,00	1.025,00	25,2	2.767,00	169,9
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Yayınlarından Alınan Bedel	Belge	55,00	69,00	25,5	186,00	169,5
Islahçı Hakları Çeşit Koruma İsim İnceleme	Adet	164,00	205,00	25	553,00	169,7
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Yenilik İnceleme	Adet	1.310,00	1.638,00	25	4.422,00	169,9
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Teknik inceleme (başka bir kuruma yaptırılırsa)	Adet	1.528,00	1910,00	25	5.157,00	170
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Başvuru İtiraz	Adet	382,00	478,00	25,1	1.290,00	169,8
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Tescile İtiraz	Adet	382,00	478,00	25,1	1.290,00	169,8
Resmi Kontrollere ilişkin Yetki Devri Çalışma İzni	1 adet	3.001,00	3.755,00	25,1	10.138,00	169,9
Özel Laboratuvarların Kuruluş İzni (Dosya İnceleme ve Belge Düzenleme)	Her Dosya	1.640,00	13.300,00	711	35.910,00	170
Özel Laboratuvarların Çalışma İzni/Kapsam Genişletme (Dosya İnceleme ve Belge Düzenleme)	Her Dosya	1.640,00	13.300,00	711	35.910,00	170
Tohum, Fide, Fidan, Süs Bitkileri İthalatı Ön İzin Belgesi	Belge	1.092,00	1.365,00	25	2.880,00	110,9
İhracat amaçlı ithal edilen tohumlukların ihracat ön izin belgesi		928,00	1.160,00	25	3.132,00	170
Ön temel-temel fidan-fide-üretim materyali yetki müracaat ve belgesi		1.201,00	1.502,00	25	4.055,00	169,9
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Haciz ve Tedbir Kayıt	Belge	164,00	205,00	25	553,00	169,7
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Zorunlu Lisans Talebi	Belge	382,00	478,00	25,1	1.290,00	169,8

Islahçı Hakları Çeşit Koruma Zorunlu Lisans Arabuluculuk	Belge	382,00	478,00	25,1	1.290,00	169,8
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Lisans İşlemi Kayıt	Adet	382,00	478,00	25,1	1.290,00	169,8
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Ek Süre Talebi	Adet	382,00	478,00	25,1	1.290,00	169,8
Islahçı Hakkı Tescil	Adet	1.201,00	1.502,00	25	4.055,00	169,9
Islahçı Hakları Çeşit Koruma Unvan Değişikliği	Adet	819,00	1.025,00	25,2	2.767,00	169,9

Bu tablodan görüleceği gibi en düşük artış %110,9, en yüksek artış ise %170 dir. Yıllık enflasyonun %64,27civarında olduğu, 2023 yılı yeniden değerlendirme oranının da %122,9 olarak belirlendiği bir ortamda bu artış oranları yüksek kalmaktadır.

Tohum Sertifikasyon Test Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri Birim Fiyat Listesi

	Tarımsal Değerleri Ölçme (TDÖ) Deneme Ücretleri								
Bitki Grubu	Ücretler (TL)								
	2018	2019	2020	İki Yıllık Artış %	2021 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)	2022 Fiyat (KDV Dahil)	2023 Fiyat (KDV Dahil)	İki Yıllık Artış (%)
Tahıllar (Mısır ve Çeltik hariç)	2.720	3.380	4.150	53	4.530,00	9,2	5.663	13.030	130
Mısır ve Ayçiçeği	3.892	4.850	5.950	53	6.500,00	9,2	8.125	18.695	130
Çeltik	3.780	4.700	5.800	53	6.330,00	9,1	7.913	18.207	130
Endüstri bitkileri (Ayçiçeği Hariç)	4.010	5.000	6.150	53	6.710,00	9,1	8.388	19.301	130
Çayır mera yem bitkileri (tek yıllık)	3.530	4.400	5.400	53	5.900,00	9,3	7.375	16.969	130
Çayır mera yem bitkileri (çok yıllık)	4.540	5.800	8.000	76	8.730,00	9,1	10.913	25.110	130
Yemelik tane baklagiller	2.710	3.360	4.150	53	4.530,00	9,2	5.663	13.030	130

Bu tablodan görüleceği gibi en düşük artış %110,9, en yüksek artış ise %170 dir. Yıllık enflasyonun %64,27civarında olduğu, 2023 yılı yeniden değerlendirme oranının da %122,9 olarak belirlendiği bir ortamda bu artış oranları yüksek kalmaktadır.

Teknolojik Analiz, FYD Test ve Diğer İşlemlere Ait Ücretler

Teknolojik Analiz, Fyd Test Ve Diğer İşlemler	Ücretler (TL)								
	2018	2019	2020	İki Yıllık Artış %	2021 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)	2022 Fiyat (KDV Dahil)	2023 Fiyat (KDV Dahil)	Yıllık Artış (%)
Üretim izni ücreti	476	610	750	58	820,00	9,3	1.025	2.358	130

Teknolojik analiz ücreti	1.200	1.530	2.000	67	2.185,00	9,2	2.732	6.286	130
FYD test ücreti	3.980	5.100	6.250	57	6.820,00	9,1	8.525	19.615	130
Yurt dışı kayıtlı yeşil alan çim bitkileri, tıbbi aromatik bitkiler, sebze, meyve-asma çeşitleri ve ebeveyn hat kayıt ücreti	745	950	1.200	61	1.310,00	9,1	1.638	3.769	130
Sebze türlerinde ön deneme kontrol ücreti	1.135	1.450	<u>600</u>	<u>- 59</u>	655,00	9,1	819	1.884	130
Teknik inceleme raporu ücreti (Onaylı)	700	760	950	36	1.040,00	9,4	1.300	2.982	130

Bu tabloda da yıllık artış oranının % 130 olduğu görülmekte, bu artış hem enflasyon oranının, hem de yeniden değerlendirme oranının üzerindedir.

Çeşit Tescil Ücretleri

Tescil Ücretleri (TL)	2010	2020	On Yıllık Artış %	2021	2022	On İki Yıllık Artış %	2023	On Üç Yıllık Artış %
Buğday	4.535	14.150	212	15.447,50	19.311,00	325,8	32.992,7	627,5
Mısır+Ayçiçeği	9.735	21.200	117	23.145,00	28.932,00	197,2	37.793.6	288,2
Pamuk+Pancar	5.335	15.150	184	16.535,00	20.670,00	287,4	38.307.1	618
Yonca	5.535	18.000	225	19.647,50	24.561,00	360,3	36.331,1	556,4
Sebze	2.610	7.000	168	7.640,00	9.550,00	265,9	18.219,5	598

Bu tabloda da yıllık ücret artışı %143,7 ile hem enflasyon hem de yeniden değerlendirme oranının üstündedir.

Bitki Islahçı Hakları İle İlgili Teknik İnceleme Ücretleri

Hizmet Türü	Teknik İnceleme Ücreti 2 Yıllık Ücret (TL)								
	2018	2019	2020	İki Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	2023	Yıllık Artış %
Tarla Bitkileri	5.552	6.900	9.000	62	9.820,00	9,1	12.275	15.969,01	130
Süs Bitkileri	2.771	3.450	4.500	62	4.910,00	9,1	6.137	7.983,47	130

Sebze	5.552	6.900	9.000	62	9.820,00	9,1	12.275	15.969,01	130
Meyve, asma ve ağaçlar	5.552	6.900	9.000	62	9.820,00	9,1	12.275	15.969,01	130

Bu tabloda da 2023 yılı ücret artışı % 130 ile hem enflasyon hem de yeniden değerlendirme oranının çok üstündedir.

Zirai Karantina Ve Zirai Mücadele Müdürlükleri Döner Sermaye İşletmeleri Birim Fiyat Listesi

Bitki Koruma Laboratuvar Analizleri (İthalatta KDV Dahil, İhracatta KDV İstisnadır)	Genel Açıklama	Birim Fiyat (TL)								
		2018	2019	2020	İki Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	2023	Yıllık Artış %
Karantina Analizleri (İhracat-İthalat)	Her bir numune için	687	850	1.065	55	1.163,00	9,2	1.454	3.925,80	170
İç Karantina ve Sertifikasyon Amaçlı Etmen Grupları (Nematod, Bakteri, Virüs ve Fungus) Analizleri (Her bir numune için)	Sadece nematod analizi			219		239,00	9,1	299,00	806,40	170
	2 Etmen Grubuna Kadar	264	340	425	61	464,000	9,1	580,00	1.566	170
	3 Etmen Grubu	390	500	625	60	682,00	9,1	852,50	2.300,40	170
	4 Etmen Grubu ve Üzeri	516	650	813	58	888,00	9,2	1.110,00	2.997	170
	PCR tabanlı yöntemlerle desteklenen tüm etmen gruplarının analizleri	1.000	1.250	1.565	57	1.708,00	9,1	2.135,00	5.763,60	170
Tohumlarda GDO Analizi (Var-Yok)	Her bir numune için	1.145	1.420	1.775	55	1.937,00	9,1	2.422	6.539,40	170
Sadece PCR veya PCR ile Desteklenen Karantina Analizleri (İthalat-İhracat)	Her bir numune için	1.145	1.420	1.775	55	1.937,00	9,1	2.422	6.539,40	170

Zirai karantina analiz ücretlerinin 2023 yılı artış oranı da % 170 oranında yapılmış olup bu oran enflasyon ve yeniden değerlendirme oranının çok üzerindedir

Tarım İl Müdürlüklerince bazı belgeler için alınan ücretlerindeki değişim ise aşağıda verilmiştir (TL).

Belge Türü / Yıllar	2017	2018	2019	2020	Üç Yıllık Artış %	2021	Yıllık Artış %	2022	2023	Yıllık Artış %
Tohumluk Bayi Belgesi	300	344	430	1.000	233	1.092,00	9,2	1.365	2.060,54	25

Tohum Yetiştirici Belgesi Tüzel kişi Tohum Yetiştirici Belgesi Gerçek kişi	50	58	72	250 400 (sonradan 100 TL ye düşürüldü)	400	273,00 110,00	9,2 10,0	342 138	810 390,92	58 1.826
Tohum Üretici Belgesi	350	401	500	620	77	677,00	9,1	677	1.575	75
Tohum İşleyici Belgesi	200	230	285	350	75	382,00	9,1	382	900	1.356
Fidan Üretici Belgesi	180	207	260	325	80	355,00	9,2	355	855	1.408
Fide Üretici Belgesi	525	601	750	950	81	1.037,00	9,2	1.037	2.700	1.603
Süs Bitkileri Üretici Belgesi	210	241	300	375	79	410,00	9,3	513	1.350	1.631

Tablodaki belge ücretlerinde bazı belge ücretlerinin çok yüksek oranlarda arttırıldığı görülmektedir.

Tohumlukların Tarla ve Depo Kontrollerinden Alınacak Ücretler

TOHUMLUĞUN CİNSİ	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü	Tarla Kontrolü	Depo Kontrolü
	2021 TL/da	2021 TL/ton	2022 TL/da	2022 TL/ton	2023 TL/da	2023 TL/ton	Artış %	Artış %
Buğday, Arpa, Çavdar, Yulaf, Tritikale	0,67	-	0,84	-	1,64	-	95,2	-
Mercimek, Nohut, Fasulye, Bakla, Börülce	0,67	-	0,84	-	1,64	-	95,2	-
Sudan Otu, Çeltik, İtalyan Darısı , Kumdarı, Sorgum	1,07	-	1,34	-	2,61	-	94,8	-
Tütün, Haşhaş, Soya, Aspir, Yerfıstığı, Keten, Kenevir, Kolza, Susam	1,07	-	1,34	-	2,61	-	94,8	-

Çayır düğmesi, Gazal boynuzu, Hindiba, Üçgülleri, Yonca, Çayırotları, Çemen, Çim, Fiğ, Korunga, Burçak, Lupen Yem Bezelyesi (eklenmiş)	1,07	-	1,34	-	2,61	-	94,8	-
Bamya, Dereotu, Havuç, Kabak, Kavun, Karpuz, Kereviz, Maydanoz, Sarımsak, Sebze Pancarı, Semizotu, Soğan, Turp, Pazı, Baş salata, Hıyar, Kıvırcık Salata, Marul, Domates, Biber, Tere, Karnabahar, Roka, Lahana, Patlıcan, Pırasa, Bezelye, Ispanak, Yem Şalgam	4,15	-	5,19		10,11	-	94,8	-
Mısır, Ayçiçeği, Pancar	2,28	-	2,85		5,55	-	94,8	-
Pamuk	2,28	-	2,85		5,55	-	94,8	-
Patates	1,94	1,25	2,43	1,56	4,73	3,04	94,7	94,9

Tohumlukların Beher Yüz Kilogramından Alınacak Analiz Ücretleri Tablosu (TL)

TOHURLUĞUN CİNSİ	Sertifikasyon, Fiziksel Analiz, Biyolojik Analiz Toplamı TL							Artış %
	2019	2020	Artış %	2021	Artış %	2022	2023	
Buğday, Arpa, Çavdar, Yulaf, Triticale	0,23	0,29	26	0,33	13,8	0,41	0,96	133

Mercimek, Nohut, Fasulye, Börülce,	0,22	0,28	27	0,32	14,3	0,40	0,94	135
Sudan Otu, Çeltik, İtalyan Darısı, Kumdarı, Sorgum	0,63	0,77	17	0,85	10,4	1,06	2,43	129
Haşhaş, Tütün	0,66	0,81	23	0,88	8,64	1,10	2,73	148
Soya, Bezelye (Yemlik-Yemeklik), Fiğ, Korunga, Lupen, Burçak, Bakla, Aspir, Yarfıstığı	1,38	1,69	22	1,85	9,47	2,31	5,34	131
Susam, Çayır düğmesi, Gazal boynuzu, Hindiba, Ketan, Kenevir, Kolza, Üçgülleri, Yonca, Çayırotları, Çemen, Çimler	1,38	1,69	22	1,85	9,47	2,31	5,34	131
Bamya, Dereotu, Havuç, Kabak, Kavun, Karpuz, Kereviz, Maydanoz, Sarımsak, Sebze Pancarı, Semizotu, Soğan, Turp, Pazı, Baş salata, Hıyar, Kıvrık Salata, Marul, Domates, Biber, Tere, Karnabahar, Roka, Lahana, Patlıcan, Pırasa, Acur, Yem Şalgamı	9,83	12,05	23	13,15	9,13	16,44	37,83	130
Domates**, Biber**, Patlıcan**, Havuç**	800,03	981,03	23	1.070,40	9,11	1338,00	3.078,71	130
İspanak	2,35	2,88	23	3,15	9,38	3,94	9,05	130
Karpuz**, Kavun**, Kabak**, Hıyar**	90,03	111,03	23	121,15	9,11	151,44	348,44	130
Mısır, Ayçiçeği, Pamuk, Pancar	2,08	2,55	23	2,79	9,41	3,49	8,89	155
Süs bitkileri	88,03	107,03	22	116,78	9,11	145,98	335,87	130
Orman bitkileri	72,53	88,03	21	96,05	9,11	120,06	276,26	130
Patates	0,09	0,1042	16	0,1137	9,12	0,1421	0,33	130

Tohumlukların Beher Yüz Kilogramından Alınacak Analiz Ücretlerinde de 2023 yılında %129 ile %155 arasında çok yüksek artışların olduğu görülmektedir.

Fidan Üretimi Sektöründe Bazı Ücretler (TL)

Ücret Konusu	2019 (KDV Dahil)	2020 (KDV Dahil)	Yıllık Artış %	2021 (KDV hariç)	Yıllık Artış %	2022 (KDV Hariç)	2023 (KDV Hariç)	Yıllık Artış %
FİDAN-MATERYAL ETİKET ÜCRETİ	0,28	0,35	47,5	0,39	23	0,48	0,94	96
FİDAN SERTİFİKA ÜCRETİ	0,012	0,0148	45	0,0162	23,5	0,02	0,039	95
Üretim Materyali sertifikasyon ücreti (Bir Aşı Gözü, Çelik, Tohum, Çöğür, Klon Anacı)	0,0013	0,0016	45	0,00175	25	0,00219	0,00427	95

Fidan Üretim Materyali sertifikasyon Ücreti (Doku Kültürü ile Elde Edilen Üretim Materyallerinde)	0,012	0,015		0,0164	25	0,0205	0,04	95
FİDAN- MATERYAL SERTİFİKA MİN ÜCRET	21,5	31,093	44,6	28,75	25	35,93	70,06	95
FİDAN-MATERYAL ETİKET MİN. ÜCRET	21,5	31,093	44,6	28,75	25	35,93	70,06	95
FYD ÜCRETİ	5.100	7.375	44,6	6.820,00	25	8.525,00	16.623	95
YURTDIŞI TESCİLLİ ÇEŞİT TESCİL BAŞVURU	950	1416	49	1.310,00	25	1.638	3.194	95
ISLAHÇI HAKKI TEKNİK İNCELEME	6.900	10.620	53,9	9.820,00	25	12.275	23.935,60	95
PASAPORT FİDAN KONTROL (500 ADETE KADAR)	11,5 (1000 için)	15	82,6	16,5	0	16,5	36	118
PASAPORT FİDAN KONTROL HER FAZLA 500 İÇİN	3,9(1000 için)	6	207,7	7	0	7	18	157
PASAPORT MATERYAL KONTROL (1000 ADETE KADAR)	11,5	15	30,4	16,5	0	16,5	36	118
PASAPORT MATERYAL KONTROL HER FAZLA 500 İÇİN	0,13 (1000 için)	0,17	161,5	0,19	0	0,19	0,45	137
PASAPORT ASMA FİDAN KONTROL (5000 ADETE KADAR)	11,5	15	30,4	16,5	0	16,5	36	118
PASAPORT ASMA FİDAN KONTROL HER FAZLA 50 İÇİN	0,15	0,2	33,3	0,22	10	0,22	0,54	145
SERTİFİKASYON FİDAN- MATERYAL KONTROL (1000 ADETE KADAR)	88	110	25	121	26	152	360	137
SERTİFİKASYON FİDAN- MATERYAL KONTROL (1000 ADET ÜZERİ HER BİRİ İÇİN)	0,006-0,003	0,008-0,004	33,3	0,009-0,005	0	0,009-0,005	0,013-0,07	44-40
FİDAN ÜRETİCİ BELGESİ	260	325	25	355	0	355	855	76
YETKİLENDİRİLMİŞ TOHUMCULUK KURULUŞ BELGESİ	800	1.000	25	1.092,00	25	1.365	3.685,00	170
ÖZEL SEKTÖR TARIMSAL ARAŞTIRMA KURULUŞ BELGESİ	1.075	5.000	365,1	5.456,00	25	6.820	18.414,00	170
ÖN TEMEL-TEMEL YETKİ BELGESİ	870	1.100	26,4	1.201,00	9,18	1.502	4.055,00	170

Görüleceği gibi sertifikalı fidan üretimi sektöründe de ödenen ücretlerdeki yıllık artış hem enflasyon hemde yeniden değerlendirme oranının çok üzerinde gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise bazı kalemlerde yeniden değerlendirme oranı civarında olurken bazı kalemlerde de altında kalmıştır. Ancak daha önceki yıllar ve 2023 yılındaki yüksek artışlar nedeniyle hala yüksektir.

Üyelerimizin henüz tohumlukları satışa arz etmeden ödemekte oldukları bu ücretler, tohumluk maliyetlerini önemli ölçüde artırmakta ve üyelerimize maddi anlamda büyük yük getirmektedir.

Döner sermaye ücretleri zaten yüksek iken, bakanlığımıza bağlı ilgili kurumlarınızca KDV uygulaması başlatılmıştır. Sektörümüz yaklaşık 5 yıldır üretilen mal ve hizmetlere uygulanan farklı KDV oranlarının düşürülmesi ve birörnek olması için çalışırken bu uygulama ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılara ek olarak (yüksek enflasyon,faiz ve kur artışı vb.) tohum üretim maliyetlerini artırarak sektöre ve çiftçiye önemli ölçüde külfet getirecektir.

Sonuç

Tohumluk tarımın stratejik bir girdisi olmakla birlikte kendisi de bir tarım ürünüdür. Üretim maliyetlerine ek olarak bir de tohumluk üretimi için bir maliyet söz konusudur.

Girdi fiyatlarının, dolayısıyla maliyetlerin, sürekli arttığı şartlar altında kârlı bir üretim yapma imkânı son derece sınırlıdır. Daha da önemlisi bu şartlarda yapılan üretimin rekabet gücünden söz etmek

imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle tarımsal üretimin, dolayısıyla tohumculuğun desteklenmesi kaçınılmazdır.

Döner sermaye ücretlerinin yüksek oluşu ve farklı uygulamaların tohumluk (tohum, fide, fidan, süs bitkisi) üretim ve kullanımına yansımaları ise aşağıdaki gibidir;

- Tohumluk üretim maliyetlerini artırmaktadır
- Maliyet artışı fiyatların artmasına neden olmaktadır
- Tohumluk fiyatlarının yüksek olması kayıt dışı tohumluk üretimi ve kullanımını teşvik etmektedir.
- Bu durum çiftçinin ürün maliyetini ve karlılığını olumsuz etkilemektedir
- Sertifikalı tohumluk maliyetinin yüksek oluşu bitkisel üretimde verim ve kalitenin düşmesine sebep olmaktadır.
- Tohumluk maliyetlerinin artışı ihracatı azaltıp, bunun yanında ithalatı tetiklemektedir.
- Bu durumdan milli tohumculuğumuz olumsuz etkilenmektedir.

Tohumculuk sektörünün en önemli girdi maliyetleri arasında Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kurumlara ödenen döner sermaye ücretleri önemli yer tutmaktadır.

Sektör temsilcileri olarak bu konu başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere ilgili tüm kurumlar nezdinde defalarca gündeme getirilmiş, raporlar ve bilgi notları sunulmuş bu ücretlerin düşürülmesi talep edilmiştir.

Milli ve yerli tohumculuğun gelişmesi, sertifikalı tohum üretiminin ve kullanımının artması için 2018 yılında ilk kez ihracatı ithalatını geçen, dünyada söz sahibi olmaya gayret gösteren tohumculuk sektörümüzün bu çabaları karşılıksız kalmamalı ve döner sermaye ücretleri makul seviyelerde belirlenmelidir.

Öneriler;

Döner sermayeli işletmeler, genel ve katma bütçeli idarelerin kanunlarla verilen temel ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan, piyasada fiyatı bulunan ve genel idare ilkelerine göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetleri sürdürebilmek için oluşturulan birimlerdir. Bu birimlere sermaye tahsisinin amacı, asli görevlerin yapılabilmesi için kaynak yaratmak değil, atıl kapasitenin değerlendirilmesidir. Asıl amaçları karlılık ve verimlilik olmayıp, ekonomik ve toplumsal faydayı birlikte ve yine kamunun yararına yönelik olarak yaratmak için kurulur ve faaliyetlerini yürütürler. Ancak zamanla döner sermaye uygulamasının amacından uzaklaştığı görülmektedir.

Bakanlığımız müfettişlerinin 9-2014/3-3 sayılı ve 29.05.2014 tarihli Birliğimiz ve Alt Birliklerimizle ilgili yapmış oldukları denetim sonucu hazırladıkları inceleme raporunda da konu dile getirilmiş olup; inceleme raporunda TÜRKTOB'un koordinasyonunda Alt Birliklerce mevzuatlar kapsamında ödenecek ücretlerle yaptırılacak labratuvar işlem ücretlerinde, analiz sayıları dikkate alınarak yeni fiyat tarifeleri oluşturulması, Birlik/ Alt Birliklerin bakanlıkla protokol yapmasının önü açılarak üyeler yönünden kurumsal indirim sağlanması gibi çeşitli yöntemler geliştirilerek, bu konuda Bakanlık nezdinde girişimlerde bulunulmasının yerinde olacağı dile getirilmiştir.

Bu konuda bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır;

1. Yerli ve milli firmalarımızın ıslah çalışmalarının desteklenmesi kapsamında yerli kaynaklardan geliştirdikleri çeşit adayları için tescil aşamasında ödedikleri ücretler bir süreliğine kaldırılmalı veya ½ oranında düşürülmelidir.

2. Gen kaynağı temin etmede dışarıya bağımlı olduğumuz türlerde; gram yada tane ile elde edilen numunelere numune başına İ Karantina ve Sertifikasyon Amaçlı Etmen Grupları (Nematod, Bakteri, Virüs ve Fungus) Analizleri ve tohumlardaki GDO analizlerinin ücretleri düşürülmelidir.

3. Ss bitkilerinde ithalat muamelelerinde muayene bedelleri ağırlık üzerinden alınmaktadır. Ağırlık üzerinden alınan muayene ücretleri ithal edilen ürünün bedeli ile kıyaslandığında eşitsiz bir durum ortaya çıkmaktadır. Ağırlık üzerinden alınan muayene ücretlerinin bedel üzerinden alınması daha adil bir uygulama olacaktır.

4. İhracatın desteklenmesi kapsamında ihracatta karantina masraflarından muaf olunması değerlendirilmelidir.

5. Fide sektörünün hiçbir desteklemeden faydalanamadığı dikkate alınarak İl Müdürlüklerince uygulanan fide muayene ücretlerinin düşürülmesi veya üretim alanını esas alan bir sisteme geçilmesi uygun olacaktır.

6. Tohum yetiştiricisi belge creti mümkün olduğunca düşük tutulmalıdır.

7. Yıllık fiyat artışları prensip olarak yıllık enflasyon yada Yeniden Değerlendirme Oranının (YDO) zerinde yapılmamalı, YDO' ya atıf olmayan hallerde ise *takdir Devlete ait olmakla birlikte*, Devletin bu takdir hakkını kullanırken kamu yararı açısından önem arz eden bazı kalemlerde (rneğin motorlu taşıt vergisi gibi) bu oranı enflasyon oranı kadar artırıldığı dikkate alınarak tohumculukla ilgili kalemlerde de benzer uygulama yapılmalıdır.

8. Sektörün fiyat listesi içindeki birim fiyatlardan hangilerinin düşürülmesi ve/veya birim fiyat artışlarının ne oranlarda yapılması konusunu tüm kalemler için ayrı ayrı ele alması gerekecektir. İslahçı hakları ve çeşit tescil ücretleri yanında tarla/depo kontrol, hastalık/sertifikasyon analiz ve her türlü belge creti artışlarının değerlendirilmeye ihtiyaı vardır.

9. 2023 yılı yüksek fiyat artışlarının olumsuz etkisinin ortadan kaldırılabilmesi için 2024 yılında fiyat artışı yapılmaması önemlidir.

10. Döner Sermaye İşletmeleri ile ilgili yapılan düzenleme ile *"Fiyatlara KDV dahil değildir."* denilmektedir. Geçmiş uygulamalarda TTSM ve Tohum Sertifikasyon Test Müdürlükleri tarafından yürütülen hizmetlerden KDV alınmazken Ekim-2020 sonrası KDV %18 olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu durum sektöre ilave bir yük getirmiştir ve bundan tohumluk fiyatları olumsuz olarak etkilenecektir.

Tüm tohumculuk sektörü ve kamuda tohumculuk sektörünün hizmet aldığı kalemler için mümkünse KDV uygulanmaması, uygulanacaksa da KDV oranının %1 e düşürülmesi önemli bir katkı olacaktır. Ancak bunun hayata geçirilmesi zaman alacağı için 2024 yılı ücretleri belirlenirken fiyat listesinin

Genel Hükümler başlıklı son bölümünün 4 üncü maddesinin *“Fiyatlara KDV dahil değildir”* yerine *“Fiyatlara KDV dahildir.”* şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir.

12. Her yıl Bakanlık döner sermaye ücretleri birim fiyatları belirlenirken Birliğimiz görüşleri de alınmalı, oluşacak komisyonlarda Birliğimiz de temsil edilmelidir.

13. Tohumculukla ilgili döner sermaye ücretleri konusunda Birliğimizle Bakanlık arasında yapılacak bir protokolle, Alt Birliklerimizin üyelerine makamın takdir edeceği oranda indirim uygulanması sağlanabilir.

8. KAMU ALIMLARINDA ÜYELİK SORGULAMASI

Bilindiği üzere, 5553 sayılı “Tohumculuk Kanunu” 08.11.2006 tarih ve 26340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup, tohumculuk sektörüne ilişkin tüm faaliyetler bu kanun kapsamında yürütülmektedir. Kanunun 4. maddesi ile “tohumlukların kayıt altına alınması”, 5. maddesi ile “tohumlukların üretimi”, 6. maddesi ile “tohumlukların sertifikasyonu”, 7. maddesi ile “tohumlukların ticareti” ve 12. maddesi ile Bakanlıktan izinsiz olarak yapılan tüm tohumculuk faaliyetleri için “ceza hükümleri” düzenlenmiştir.

Tohumculuk Kanunu ile tohumluklarda standartlar yükseltilmiş ve kalite arttırılmıştır. Ancak bu uygulamalar nedeniyle üretimde uygulanmak zorunda olan birtakım işlemler sonucunda üretim maliyeti de artmaktadır.

Diğer taraftan, piyasada kontrol edilmemiş, sertifika ve etiket almamış kayıt dışı tohumluklar, internetteki veya televizyon kanallarındaki reklamlar ile satışı yapılan tohumluklar ile birliklere üye olmadan tohumluk üretip pazarlayanlardan dolayı, haksız rekabet oluşmaktadır. Kaçak ve kayıt dışı, teknik denetim ve kontrolleri yapılmayan bu tür tohumlukların fiyatlarının ucuz olması nedeniyle; yasal olarak beyanname verilen, tarlada ve laboratuarda teknik, kalite ve hastalık kontrolleri yapılarak üretim yapan üreticilerin ürünleri ne yazık ki ellerinde kalmaktadır.

Bu durum ise verimliliği azaltmakta, sertifikalı ve kaliteli tohumluğun yaygınlaşmasının önünde bir engel olarak durmakta ve milli ekonomiyi olumsuz etkilemektedir.

Kanunun 17. maddesinde "Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır" denilmektedir.

Sektörde faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin alt birliklere üyeliklerini sağlamak ve bu konuda farkındalık yaratmak sektörde kayıt dışılığın önlenmesi bakımından son derece önem arz etmektedir.

Buna göre, Bakanlığımız tarafından 5553 sayılı “Tohumculuk Kanunu ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan “Tohumculuk Sektöründe Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği” çerçevesinde tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren tüm tohum, fide, fidan ve süs bitkisi işletmeleri kendi alanlarında yetkilendirilmektedir. Bakanlığımız tarafından işletmelere verilen “yetkilendirilmiş tohumcu kuruluş” belgesinde hangi faaliyet alanı için yetkilendirildikleri belirtilmekte olup, bu kuruluşlar sadece yetkilendirildikleri alan için her türlü ticari faaliyette bulunmaktadır. Bu nedenle Kamu İhale Genel Tebliği’nin 58.3 maddesinin d) bendinin “alım konusu tohum, fide, fidan ve süs bitkisi gibi mallar ise Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 5553 sayılı Kanuna göre düzenlenen ve ihaleye konu olan materyal için “yetkilendirmiş tohumcu kuruluş” belgesi ve/veya “tohumluk bayi belgesi” şeklinde düzenlenmesi uygun olacaktır.

Kamu İhale Genel Tebliği'nin 58.3 maddesinin d) bendinde; alım konusu fidan, çiçek veya tohum gibi mallar ise Tarım ve Orman Bakanlığı düzenlenen ve adayın veya isteklinin teklif edilen ürünün üreticisi olduğunu gösteren belge veya belgeler, denmektedir. Bakanlık bu maddeye göre işlem yapacakların müracaatları sırasında ilgili alt birliğe üyelik belgesini sorgulaması, üye olmayanlara belgelerin verilmemesi yönünde çalışma yapmalıdır.

Ayrıca "Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği"nin 38 inci maddesinde yer alan istenecek belgelere ilişkin hükümler;

- a) Aday ve istekli imalatçı ise imalatçı olduğunu gösteren belge veya belgeler
- b) Aday ve istekli yetkili satıcı veya yetkili temsilci ise yetkili satıcı ya da yetkili temsilci olduğunu gösteren belge veya belgeler şeklinde düzenlenmiştir.

"b)" şıkkının aşağıdaki şekilde düzenlenmesi önemli bir katkı olacaktır,

"Aday ve istekli yetkili satıcı veya yetkili temsilci ise yetkili satıcı ya da yetkili temsilci olduğunu gösteren belge veya belgeler ile kanunlarla odalar veya birlikler/alt birliklere üyelik zorunluluğu getirilen durumlarda üyelik belgesi"

Bakanlığımızca ilgili kanun çerçevesinde düzenlenmiş olan "yetkilendirilmiş tohumcu kuruluş" belgesi a) maddesinde belirtilmiş olan belgeyi, "tohumluk bayi belgesi" b) maddesinde belirtilen belgeyi karşılamaktadır. Ancak, tohumluk bayilerinin teklif ettikleri malın üreticisi/üreticilerinden temin edilen belge veya belgeler ile ihaleye katılmaları, yani Kamu İhale Kanunu hükmü doğrultusunda ihaleye katılanların ihaleye katılabilme yeterliliğinin aranması, daha uygun olacaktır.

Bakanlığımızın tohumculuk hizmetleri ile ilgili olarak yayınladıkları talimatlara; "Tohumlukla ilgili yapılacak her türlü iş ve işlemlerde alt birlik üyeliklerinin sorgulanması" maddesinin eklenerek uygulamaya konulmasının sektörde kayıt dışılığı asgari düzeye indirerek, haksız rekabetin önüne geçecek, dolayısıyla milli ekonomiye olumlu yansıyacaktır.

9. AYRI BİR TOHUMCULUK DESTEKLEME PROGRAMI OLUŞTURULMASI VE TOHUMCULUK DESTEKLEME TEBLİĞİ ÇIKARILMASI

5553 sayılı kanununda destekleme usul ve esaslarının Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile düzenleneceği belirtilmesine rağmen bu desteklemelerle ilgili usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığının yayımladığı Bitkisel Üretime Destek kararnamesi içinde yer almaktadır.

5553 sayılı Kanunun 5. maddesinin 4. paragrafında "Tohumculuk sektörü, yurt içinde yatırım yapmak kaydıyla, Avrupa Birliği standartlarında ve uluslararası rekabete uygun bir şekilde gelişmesi amacıyla Bakanlıkça belirlenecek teşvik ve desteklerden yararlandırılır. Destekleme usul ve esasları Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile düzenlenir" denmektedir.

Bu madde dayanak gösterilerek sertifikalı tohum üretimi bitkisel üretimden ayrı tutulmalı ve tohumculuk destekleri ayrı bir tebliğ ile düzenlenmeli ve destekler 5-7 yıl gibi belli periyotlar ve program çerçevesinde yürütülmelidir.

Böyle bir program oluşturulmadan önce amaca yönelik olarak destek verilecek firmalar/şahıs şirketlerinin ortaya çıkmasını sağlayıcı ve Ulusal Muamele ilkesinin yasakladığı ayırmacılığı yapmadan objektif kriterler belirlenmelidir.

Örneğin destek vermek için;

- FYD testlerinin Türkiye’de yapılmasını baz almak,
- Çeşit geliştirmek için yapılan AR-GE çalışmalarının Türkiye’de başlamış ve bitirilmiş olmasının baz almak,
- Yerel genetik kaynaklardan yararlanmak suretiyle geliştirilen çeşitler açısından başlangıç materyalinin yerel genetik kaynak olmasını baz almak,
- KOBİ sayılma kriterlerinden yola çıkılarak (çalıştırılan işçi sayısı ve sermaye miktarı belirli bir rakamın altında olan) küçük ölçekli firmaları/şahıs şirketlerini baz almak,

Yukarıdaki kriterler objektif olarak saptandıktan sonra, bu kriterlere uyan tohumculuk firmalarına hangi destekler verilebileceği belirlenebilir.

Örnek olarak;

1. Tescil sürecinde FYD testlerini Türkiye’de yaptırma kriteri baz alınarak saptanacak firma/şahıs şirketleri için
 - FYD test ücretinde indirim yapılabilir,
2. Çeşit geliştirmek için yapılan AR-GE çalışmalarının Türkiye’de başlamış ve bitirilmiş olması kriteri çerçevesinde saptanacak firma/şahıs şirketleri için;
 - FYD ücretlerinden muafiyet tanınması,
 - Koruma tescili yaptırılmış ise ilk yıllar yenileme ücretlerinden muafiyet tanınması,
 - Sanayi Bakanlığının faydalı buluş ve patentlere verdiği desteğin tescil olan çeşitlere de verilmesi sağlanması.
 - Özel tohumculuk sektörünün rekabet gücünün artırılması için sertifikalı tohumluk kullanım desteği ödenen bitkilerde, ıslah çalışmaları ülkemizde yapılarak geliştirilen yerli çeşitlerin tohumluklarına daha yüksek oranda tohumluk kullanım desteği verilmesi.
3. Yerel genetik kaynaklardan yararlanmak suretiyle geliştirilen çeşitler açısından başlangıç materyalinin yerel genetik kaynak olması baz alınması halinde;
 - 5042 s. Kanun gereğince koruma tescili yapılması halinde ilk yıllardaki yıllık yenileme ücretlerinden muafiyet,
 - FYD test ücretinde indirim veya muafiyet,
4. KOBİ sayılma kriterlerinden yola çıkılarak (çalıştırılan işçi sayısı ve sermaye miktarı) küçük ölçekli firmaların baz alınması halinde;
 - Tarım ve Orman Bakanlığının (tıpkı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının KOBİ destekleri gibi);bu küçük ölçekli ıslah firmaları için bütçesine özel bir nakdî destek kalemi ilâve edilerek;
 - AR-GE desteği,
 - Islahçı Personel için prim desteği,
 - Yatırım Desteği

Gibi destekler sağlanmalıdır.

Ayrıca,yukarıdaki objektif kriterlerin birden çoğunun birlikte bir firmanın uhdesinde gerçekleşmesi/birleşmesi halinde; daha ayrıcalıklı indirim/muafiyet önerileri destek tipi olarak belirlenebilir.

Örneğin Türkiye’de yerel genetik kaynaklar üzerinde yaptığı AR-GE çalışmasını Türkiye’de gerçekleştirip, ortaya yeni bir çeşit çıkaran firmanın, KOBİ sayılacak küçüklükte olması halinde Bakanlık; bu firmayı tescil masraflarından tamamen muaf tutabilir.

10. SONUÇ:

Tarım her zaman olduğu gibi bundan sonra da ülkeler için stratejik sektör olmaya devam edecek ve önemini daha da artıracaktır. Tarımın olmazsa olmaz girdisi ise tohumluktur. Dolayısıyla tohumculuk sektörü de AR-GE içeren, üretiminde yüksek teknoloji kullanıla, ekonomik değeri yüksek olan ve mutlaka geliştirilmesi gereken stratejik bir sektördür.

Tohumculuk sektörünün rekabet ettiği uluslararası firmalarla mukayese edildiğinde çok daha genç ve parasal birikiminin yetersiz olduğu görülmektedir.

Bu nedenle marka çeşitlerin geliştirilmesi ve bunların ihracı, sertifikalı tohum üretimi ve kullanımının arttırılması ile ihracat imkanlarının geliştirilmesi için sektörün mutlaka desteklenmesi gerekmektedir.

Bu desteklemelerin kendine özgü bir model ve bütünlük içerisinde toparlanarak en kısa sürede hayata geçirilmesinde fayda vardır.